Haaga-Helia
ammattikorkeakoulu Oy

Vanhemmat mukaan kouluun -hankkeen kotouttamistehokkuus

Emilia Lempiäinen

Opinnäytetyö
Liiketalouden koulutusohjelma
2020

Tiivistelmä

Haaga-Helia ammattikorkeakoulu Oy

Tekijä
Emilia Lempiäinen

Koulutusohjelma
Liiketalouden koulutusohjelma

Raportin/Opinnäytetyön nimi
Vanhemmat mukaan kouluun -hankkeen kotouttamistehokkuus

Sivu- ja liitesivumäärä
52 + 4

Suomen väestörakenne muuttuu jatkuvasti ja yhä suurempi osuus kasvusta kohdistuu vieraskielisen väestön määrään. Kuluneen kymmenen vuoden aikana vieraskielisten määrä on kaksinkertaistunut ja tämän takia on syytä nähdä kotouttamisen ja suomen kielen opetuksen kasvanut tarve sekä näiden onnistuneen toteutumisen merkitys koko yhteiskunnalle.

Tämä tutkimustyyppinen opinnäytetyö toteutettiin toimeksiantona lukuvuoden 2019-2020 aikana ammatillista opetusta tarjoavalle Careeria Oy:lle ja Vantaan kaupungille. Toimijoilla on käynnissä yhteinen ”Vanhemmat mukaan kouluun” -hanke, jonka ajatuksena on kotouttaa maahanmuuttajataustaiset vanhemmat osaksi suomalaista yhteiskuntaa uudenlaisen mallin avulla. Vanhemmat menevät lapsensa mukana peruskoulun oppitunneille opiskelemaan luku- ja kirjoitustaitoa, suomen kieltä ja matematiikkaa. Lisäksi heille järjestetään opetusta tieto- ja viestintätekniikkataidoista, yhteiskuntatiedosta ja opiskelutaidoista. Kotoutumiskoulutuksen aikana vanhemmat tutustuvat yhteiskunnallisiin toimijoihin, kuten pelastuslaitokseen ja poliisiin. Koulutuksen myöhemmässä vaiheessa vanhemmat osallistuvat työkokeiluun. Kotoutumiskoulutuksen tavoitteena on osallistaa tällä hetkellä lastensa kanssa kotona olevat, lähes kielitaidottomat vanhemmat, osaksi yhteiskuntaa ja antaa heille avaimet työelämään.

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää hankkeen kotouttamistehokkuus kustannukset huomioon ottaen. Samalla halutaan tuoda uudenlaista kotouttamisohjelmaa tunnetuksi. Onnistuneeseen kotoutumiseen vaikuttavat lukuisat tekijät, mutta tässä opinnäytetyössä kiinnitetään huomiota erityisesti työllistymisen ja kielitaidon näkökulmiin. Osana tutkimusta on tehty kysely hankkeessa mukana olleille äideille, jotta saadaan tutkimukseen myös heidän näkökulmansa koulutuksesta ja kotoutumisen onnistumisesta. Muu tietoperusta tutkimukselle on hankittu laajan kirjallisuuskatsauksen, haastatteluiden ja toimeksiantajan toimittamien materiaalien kautta. Tutkimus on rajattu lukuvuonna 2018-2019 mukana olleisiin vanhempiin, jotka osallistuivat hankkeeseen Lehtikuusen koulussa Vantaalla.

Tutkimuksen pohjalta voidaan todeta Vanhemmat mukaan kouluun -hankkeen toimivan tehokkaasti kotouttaessaan maahanmuuttajia osaksi yhteiskuntaamme. Toiminnoiltaan se on hyvin kokonaisvaltainen hanke, joka pyrkii mahdollistamaan kotoutumisen myös heille, joille se ei välttämättä ole aiemmin ollut mahdollista. Kotouttamisohjelma tuo konkreettisesti asiat lähelle ja oppiminen tapahtuu käytännön kautta.

Asiasanat kotouttaminen, kotoutuminen, tehokkuus, työllistyminen, koulutus, kielitaito

Sisällys

1 Johdanto ... 1
1.1 Tutkimuksen tavoitteet ja rajaukset ... 1
2 Tutkimustapa ja -menetelmät ... 5
2.1 Tutkimusmenetelmät: Kvantitatiivinen tutkimus ... 5
2.2 Tutkimustapa: Tapaustutkimus (case study) ... 6
2.3 Datankeruu ... 6
3 Maahanmuuttajat Suomessa ... 8
3.1 Kotouttaminen ... 8
3.1.1 Kotouttaminen pääkaupunkiseudulla ... 10
3.2 Kielitaito osana kotoutumista ... 11
3.3 Työllistyminen ... 13
3.3.1 Työttömyys ja sen kustannukset Suomessa ... 13
3.3.2 Maahanmuuttajien työttömyys Suomessa ... 15
3.3.3 Syitä maahanmuuttajien työttömyyteen ... 18
4 Suorituskyky, tehokkuus ja näiden mittaaminen ... 19
4.1 Mitä on suorituskyvyn mittaaminen? ... 19
4.2 Mittareiden valinta ... 21
4.3 Mittareiden käyttötarkoitus ... 22
4.4 Suorituskyvyn erilaiset mittarit ... 22
4.5 Suorituskyvyn mittaaminen voittoa tavoittelemattomassa organisaatiossa ... 25
5 ”Vanhemmat mukaan kouluun” -hanke ... 27
5.1 Toimeksiantajan esittely ... 27
5.2 Toimeksiannon kohde ... 28
5.2.1 Hankkeen budjetti ja rahoitus ... 30
5.3 Hankkeen suorituskyvyn mittaaminen ... 31
5.3.1 Mittareiden valinta ... 31
5.3.2 Vanhemmat mukaan kouluun -hankkeen ja vertailukelpoisen kotouttamismallin kustannukset ... 33
5.3.3 Työllistyminen hankkeen kautta ... 35
5.3.4 Kielitaidon kehittyminen onnistuneen kotoutumisen mittarina ... 37
5.3.5 Kielitaidon kehityksen kustannustehokkuus ... 41
5.3.6 Maahanmuuttajien oma kokemus hankkeesta ... 42
6 Tulosten yhteenveto ... 46
7 Pohdinta ... 48
7.1 Johtopäätökset sekä kehittämis- ja jatkotutkimusehdotukset ... 48
7.2 Tutkimuksen luotettavuus ja hyödynnettävyys ... 50
7.3 Oma oppiminen ja ammatillinen kehitys työn aikana ... 51
Lähteet ... 53

1 Johdanto

Ulkomaalaistaustaisten määrä lisääntyy Suomessa jatkuvasti, vaikka väestönkasvu onkin hidastunut. (Tilastokeskus 2019a.) Kuluneen kymmenen vuoden aikana ulkomaalaistaustaisten määrä on peräti kaksinkertaistunut. (Tilastokeskus 2019b.) On siis selvää, että tarve suomen kielen opetukselle ja maahanmuuttajien kotouttamiselle on suuri. Tehokas kotouttaminen palvelee niin yksilön, kuin koko yhteiskunnankin etua. Mitä nopeammin henkilö oppii suomalaisen yhteiskunnan tavat ja toimimaan suomen kielellä, sitä nopeammin hänen arjestaan tulee sujuvaa ja hänestä tulee osa suomalaista yhteiskuntaa. Yhteiskunnan kannalta tehokkaalla kotouttamisella saavutetaan ennen kaikkea kustannussäästöjä jo itse sopeuttamisprosessissa, mutta myös arvokasta työvoimaa nopeammin osaksi yhteiskuntaa. Kun suomen kielen taito ja yhteiskunnan pelisäännöt ovat hallussa, on henkilön työllistäminen helpompaa.

Työvoimaa Suomeen tarvitaan myös väestöjakaumanmuutoksen näkökulmasta. Huoltosuhde on ollut viime vuosina korkea, mikä tarkoittaa, että työiän ulkopuolelle jäävien määrä on kasvanut. Väestö ikääntyy ja ylittää eläkeiän, mutta nuoria ei siirry työelämään samassa suhteessa yhtä paljon. Vuoden 2018 lopussa väestöllinen huoltosuhde, eli alle 15-vuotiaiden ja yli 65-vuotiaiden määrä 100 työikäistä kohden, oli 60,8 (Findikaattori, 2019.) Tämä tarkoittaa sitä, että väestöstä 60,8 prosenttia ei ole työssäkäyviä.

Työttömyys, ja varsinkin pitkäaikaistyöttömyys, aiheuttavat mittavia kustannuksia niin yksilölle, kuin myös yhteiskunnalle. Vanhemmat mukaan kouluun -hankkeen tavoitteena onkin mahdollistaa uudenlainen tapa kotouttaa maahanmuuttajia olemassa olevia resursseja hyödyntäen ja yksilölliset tarpeet huomioon ottaen.

1.1 Tutkimuksen tavoitteet ja rajaukset

Tämä opinnäytetyö käsittelee maahanmuuttajille suunnatun Vanhemmat mukaan kouluun -hankkeen kotouttamistehokkuutta. Tämä hanke tarjoaa maahanmuuttajille nopeamman tavan kotoutua uuteen elinympäristöönsä. Tutkimuksessa toiminnan tehokkuutta pyritään mittaamaan niin taloudellisilla-, kuin ei-taloudellisillakin mittareilla, jotta kotouttamisen tehokkuutta voidaan mitata mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Tässä tutkimuksessa tärkeimpinä kotoutumisen mittareina pidetään työllistymistä, kielitaitoa ja henkilön omaa kokemusta kotoutumisen vaikutuksista kustannukset huomioon ottaen.

Tutkimuksen tavoitteena on tuottaa tietoa toimeksiantajalle Vanhemmat mukaan kouluun -hankkeen kotouttamismenetelmien kustannuksista ja tehokkuudesta. Tehokkuuden selvittämiseksi on pyritty löytämään erilaisia mittareita, jotka kuvaisivat henkilön kotoutumista

yhteiskuntaan mahdollisimman laajasti. Vertailua tehdään käytössä olevan toisen kotouttamismallin ja hankkeen toimintamallin välillä, jotta pystyttäisiin samaan mahdollisimman realistinen kuva toiminnasta. Toisaalta tutkimuksen tavoitteena on selvittää hankkeeseen käytetyt kustannukset ja niillä saatu hyöty, mutta toisaalta myös tutkia hanketta silmällä pitäen sen potentiaalia laajentaa se pysyväksi malliksi, joka olisi helppo ottaa käyttöön myös muissa kunnissa. Tarkastelussa keskitytään pääosin hankkeen kuluihin, niillä aikaansaatuun kielitaidon kehitykseen ja työllistymisasteeseen, tai jatkokouluttautumisen näkökulmaan onnistuneen kotouttamisen mittareina. Myös henkilön oma kokemus hankkeen mukanaan tuomista muutoksista ja hyödyistä on haluttu ottaa osaksi tarkastelua, jotta käsitys kotoutumisesta olisi mahdollisimman kokonaisvaltainen. Tutkimus pyrkii vastaamaan kysymyksiin tehokkuudesta laskentatoimen näkökulmasta, mutta kuitenkin huomioiden tutkimuskohteen sosiaalisen luonteen.

Jotta tutkimus vastaisi edellä mainittuihin tavoitteisiin, on sille laadittu päätavoitteen rinnalle myös alatavoitteita. Alatavoitteisiin vastaamalla kotoutumisen tehokkuudesta saatu kuva on kattava.

Tutkimuksen pääongelma:
Kuinka tehokas tapa kotouttaa maahanmuuttaja Suomeen ”Vanhemmat mukaan kouluun”-hanke on?

Alaongelmat:

1. Kuinka moni hankkeessa mukana olleista työllistyy, tai jatkaa koulussa?
2. Kuinka paljon kielitaito kehittyy hankkeen aikana?
3. Kuinka hyvin henkilöt itse kokevat kotoutuneensa yhteiskuntaan hankkeen kautta?

Jotta vastausten löytäminen alaongelmiin olisi helpompaa, on tätä varten laadittu seuraava peittomatriisi:

Taulukko 1. Peittomatriisi

Alaongelmat	Teoreettinen viitekehys (luku)	Tulokset (luku)
Kuinka moni hankkeessa mukana olleista työllistyy, tai jatkaa koulussa?	3.3, 3.3.1, 3.3.2, 3.3.3, 4	5.3.1, 5.3.3, 6, 7.1
Kuinka paljon kielitaito kehittyy hankkeen aikana?	3.2, 4	3.1, 5.3.2, 5.3.4, 5.3.5, 6, 7.1
Kuinka hyvin henkilöt itse kokevat kotoutuneensa yhteiskuntaan hankkeen kautta?	3.1, 4	5.3.1, 5.3.6, 6, 7.1

Tutkimuksen viitekehys on jaettu kahteen ylälukuun kokonaisuuden selkiyttämiseksi. Viitekehyksen ensimmäinen osa ”3. Maahanmuuttajat Suomessa” sisältää seuraavat aihealueet:

- kotouttaminen Suomessa ja pääkaupunkiseudulla
- kielitaito osana kotoutumista
- maahanmuuttajien työllistyminen ja työttömyys.

Kolmannessa luvussa käydään läpi kotoutumisen teoriaa ja niitä tekijöitä, jotka vaikuttavat onnistuneeseen kotoutumiseen. Omaksi alaluvukseen on erotettu kotoutuminen pääkaupunkiseudulla, jossa esitellään tutkimuksen kohteena olevalle hankkeelle vertailukelpoinen kotouttamismalli, joka on käytössä nimenomaan pääkaupunkiseudulla. Viitekehyksen toinen osio ”4. Suorituskyky, tehokkuus ja näiden mittaaminen” pureutuu tarkemmin yrityksen, tai projektin, suorituskyvyn mittaamiseen ja pitää sisällään seuraavat aihealueet:

- suorituskyvyn mittaaminen
- mittareiden valinta
- suorituskyvyn mittareiden käyttötarkoitus
- erilaiset mittarit.

Neljäs luku käsittelee, mitä suorituskyvyn mittaamisella ylipäätään tarkoitetaan ja mitä mittareiden valinnassa tulisi ottaa huomioon. Omaksi alaluvukseen on erotettu suorituskyvyn mittaaminen voittoa tavoittelemattomissa organisaatioissa, sillä tutkimuksen kohteena olevan hankkeen toiminta on voittoa tavoittelematonta.

Teoriaosuuden jälkeen siirrytään tutkimuksen empiiriseen osaan, jossa esitellään tutkimuksen kohteena oleva ”Vanhemmat mukaan kouluun” -hanke. Hankkeen esittelyn jälkeen käydään läpi minkälaisia mittareita on valittu hankkeen kotouttamistehokkuuden mittaamiseen. Tutkimuksessa on mukana 23 henkilöä Vanhemmat mukaan kouluun -hankkeesta, jotka ovat olleet mukana hankkeessa lukuvuonna 2018-2019. Hankkeella on myös sisarhanke ”Äidit mukana”, jonka toimintaperiaate on täysin samanlainen. Sisarhanke on kuitenkin jätetty tarkastelun ulkopuolelle kokonaisuuden selkiyttämiseksi.

Tutkimuksessa keskitytään erityisesti kolmeen mittariin, joiden katsotaan mittaavan kotoutumista ja sen tehokkuutta parhaiten. Työllistymisestä käydään teorian osalta läpi vain asiat, jotka ovat tutkimuksen kannalta oleellisia, eikä työttömyyden vaikutuksiin yhteiskunnallisesti syvennytä sen tarkemmin. Kielitaidon osalta käsitellään asioita, jotka vaikuttavat nimenomaan maahanmuuttajien kotoutumiseen. Tutkimuksen ulkopuolelle on rajattu kielenkehitys yleisesti Suomessa ja esimerkiksi syntyjään suomalaisten kielellinen kehitys. Hankkeessa mukana oleille tehdyssä kyselyssä, ja kysymysten asettelussa, on pidetty ohjenuorana hankkeen kotouttamisen tehokkuutta ja esitetty heille kysymyksiä, jotka antaisivat vastauksia tähän. Kyselyn avulla haluttiin selvittää henkilöiden oma kokemus kotoutumisestaan ja kuinka he itse kokevat hankkeen vaikuttaneen kotoutumiseen.

2 Tutkimustapa ja -menetelmät

Tutkimusmenetelmää valitessa kävi nopeasti selväksi, että tätä tutkimusta ei ole mahdollista tehdä ainoastaan kvantitatiivisen tutkimuksen keinoin, vaan tueksi on otettava myös kvalitatiivisia menetelmiä. Vaikka kyseessä onkin laskentatoimeen ja kustannuksiin pohjaava tutkimus, edellyttää tutkimuskohteen sosiaallinen luonne myös laadullisten menetelmien käyttöä. Näitä kahta menetelmää sopivassa suhteessa hyödyntämällä tutkimustuloksesta saadaan mahdollisimman kattava. Tässä luvussa on avattu tarkemmin valittuja tutkimusmenetelmiä ja tutkimustapaa, joihin on päädytty. Luvussa esitellään myös tutkimuksen datankeruuprosessi.

2.1 Tutkimusmenetelmät: Kvantitatiivinen tutkimus

Kvalitatiivinen ja kvantitatiivinen tutkimus ovat tutkimussuuntia, jotka helposti esitetään toistensa vastakohtina. Todellisuudessa niitä on kuitenkin vaikea täysin erottaa toisistaan. (Hirsijärvi ym. 2009, 136.) Laadullinen, eli kvalitatiivinen tutkimus, voi esimerkiksi laajentaa kvantitatiivisen tutkimuksen avulla saatuja numeerisia tuloksia (Vilpas 2018). Kvantitatiivinen, eli määrällinen, tutkimus nojaa aiempiin teorioihin. Teorian taustalla on *realistinen ontologia*, minkä mukaan tietoa saadaan tekemällä aistihavaintoja ja suoria loogisia päätelmiä näiden havaintojen pohjalta. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa on tärkeää, että otos on tarkoin mietitty ja datan keruu suunniteltua. Tutkimukseen käytettävän datan tulee olla sellaisessa muodossa, jotta sitä pystytään tilastollisesti analysoimaan. (Hirsijärvi ym. 2009, 139-140.)

Tutkimukseen on valittu kvantitatiivinen tutkimusote, sillä data, jonka pohjalta tietoa pyritään tuottamaan, on pitkälti numeerista. Tutkimus tehdään otoksesta, jonka pohjalta saatua tietoa sovelletaan koko perusjoukkoon, eli kaikkiin hankkeeseen osallistuneisiin. Datankeräyksessä on otettu huomioon tutkimuksen kvantitatiivinen luonne, jotta sitä on helppo jatkojalostaa tutkimuksen eri vaiheissa. Numeerisen datan lisäksi tutkimuksessa käytetään kyselyä maahanmuuttajan oman kokemuksen selvittämiseksi. Kvantitatiiviseen menetelmään on päädytty, sillä se tuntui menetelmänä vakuuttavalta ja sopivimmalta tutkimukseen. Kvalitatiivisia menetelmiä ei kuitenkaan täysin ole unohdettu, vaan tutkimuksen tueksi on tuotu kvalitatiivista dataa esimerkiksi haastattelujen avulla. Kvalitatiivinen data on välttämätöntä, jotta tutkimustuloksesta saadaan mahdollisimman kokonaisvaltainen.

2.2 Tutkimustapa: Tapaustutkimus (case study)

Tapaustutkimusta sovelletaan tyypillisesti tutkimusstrategiana, kun kohteena on yksittäistapaus, tai muutamia tapauksia. Tutkimuksen kohteena voi siis olla joukko, ryhmä, yhteisö, tai vain yksilö. Tapaustutkimuksessa ollaan usein kiinnostuneita prosessista yksittäistapauksen osalta ja sitä tutkitaan tälle ominaisessa ympäristössä. Aineistoa kerätään monilla eri tavoilla, kuten esimerkiksi haastattelemalla, havainnoimalla ja erilaisia jo olemassa olevia dokumentteja hyödyntäen. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 135.) Tapaustutkimuksen avulla pyritään selvittämään reaalimaailman ongelmia, tai ilmiöitä sekä käyttäytymisen syitä ja seurauksia. Tapaustutkimus sopii parhaiten tutkimuksiin, joissa tutkimuskysymyksen avulla halutaan selvittää miksi, tai miten, jokin tapahtui. (Yin 2012, 4-5.) Teorian rooli tapaustutkimusta tehtäessä on merkittävä, sillä se auttaa tutkimuksen kriteereiden ja tutkimusryhmän hahmottamisessa. Tapauksesta saatua tietoutta voidaan mahdollisesti myös hyödyntää tiedon laajentamiseen koko aiheen ympäriltä. (Yin 2012, 27.)

Tässä tutkimuksessa on hyödynnetty tapaustutkimusta tutkimusstrategiana, sillä se sopii hyvin tämän tyyppiseen tutkimukseen. Tutkimus rakentuu tarkkaan määritellyn ryhmän ympärille ja siinä ollaan kiinnostuneita nimenomaan prosessista ja sen toiminnasta ympäristössään. Tutkimuksessa selvitetään ko. kotouttamiskoulutusprosessin tehokkuutta ja näin kuvaillaan ilmiötä sekä sen toimintaa. Aineistonkeruussa on hyödynnetty yllämainittuja menetelmiä, joista lisää hieman tarkemmin seuraavassa alaluvussa *2.3. Datankeruu*.

2.3 Datankeruu

Datan kerääminen tutkimusta varten on ollut laajamittainen prosessi, jossa on hyödynnetty useita eri lähteitä ja erilaista dataa. Tutkimuksessa on hyödynnetty kaikkea julkisesti saatavilla olevaa dataa eri tietokannoista, mutta tämän lisäksi dataa on saatu myös toimeksiantajalta. Toimeksiantajan dataa on hyödynnetty erityisesti empiirisessä tutkimusvaiheessa kustannusten selvittämisen osalta. Kustannuksia on pyritty selvittämään, avaamaan ja vertailemaan taloudenhallinnan ohjelmistoista ajettujen raporttien avulla. Lisäksi hankkeen budjetti ja suunnitelmat, jotka eivät löydy mistään avoinna olevasta tietokannasta, on tuotu osaksi tutkimuksen lähdemateriaalia. Toimeksiantaja on toimittanut hankkeessa mukana olleiden kielitestit tarkasteltavaksi, jotta myös hankkeen tuloksia on mahdollista vertailla. Vertailukelpoiset testitulokset on saatu myös vertailussa olevan hankkeen osalta.

Dataa on kerätty useiden haastatteluiden avulla. Hanke on vielä varsin uusi, joten siitä ei juuri ole olemassaolevaa dataa, jota voitaisiin hyödyntää osana tutkimusta. Tästä syystä

tietoa onkin kerätty haastattelemalla ja tarkentavia tietoja on jaettu erinäisten sähköpostikeskustelujen välityksellä. Prosessia on työstetty yhdessä toimeksiantajan kanssa alusta alkaen ja tätä kautta on saatu kontakteja hankkeen eri osa-alueilla mukana olleilta tahoilta. Tietoa hankkeesta on pyritty keräämään myös tapahtumista. 23.10.2019 järjestetyssä mini seminaarissa mukana olleet äidit kertoivat kokemuksiaan hankkeesta ja siitä, millaisia vaikutuksia hankkeella on ollut heidän elämäänsä. Seminaarissa tehtyjen muistiinpanojen ja sieltä saatujen materiaalien pohjalta on pystytty avaamaan lukijalle hankkeen toimintamalli ja kuinka yhteistyö toimeksiantajatahojen välillä toimii.

3 Maahanmuuttajat Suomessa

Teoreettisen viitekehyksen ensimmäisessä osassa syvennytään Suomen nykytilanteeseen maahanmuuttajien osalta. Ensin käsitellään lakisääteisestikin määrättyä kotouttamisprosessia Suomessa ja kuinka se toimii. Tämän jälkeen tarkastelussa siirrytään työllisyysnäkökulmaan ensin yhteiskunnallisella tasolla, jonka jälkeen käydään läpi työttömyyden vaikutuksia myös yksilöön. Tarkastelussa keskitytään erityisesti maahanmuuttajien työllisyystilanteeseen Suomessa ja syihin, jotka ovat johtaneet maahanmuuttajien työttömyyteen.

3.1 Kotouttaminen

Suomessa maahanmuuttajien sopeuttamisesta käytetään usein termiä kotouttaminen, vaikka laajemmin käytössä oleva kansainvälisempi termi on integraatio. Kyse on kuitenkin samasta asiasta, eli siitä kuinka hyvin maahan tuleva henkilö sopeutuu uuteen elinympäristöönsä ja omaksuu uuden kotimaansa normit ja käytänteet osaksi päivittäistä elämää. (Saukkonen 2017, 15.) Kotoutuminen tulisi nähdä kaksisuuntaisena prosessina, jossa myös maahanmuuttajan uusi yhteisö ja sen jäsenet tukevat kotoutumisprosessia. Onnistunut kotoutuminen vaatii siis osallisuutta ja sitoutumista molemmin puolin: kotoutettavalta ja yhteiskunnalta, johon kotouttaja saapuu. (Garcés-Mascareñas & Penninx 2016, 1-3.)

Kotoutumisen palveluita järjestetään pääosin kuntien sekä työ- ja elinkeinohallinnon toimesta. Osana kotoutumista maahanmuuttajalle tulee tarjota suomen tai ruotsin kielen opetusta, tarpeen vaatiessa luku- ja kirjoitustaidon opetusta ja muita yhteiskunnallisia ja elämänhallintaan liittyviä käytänteitä. Tavoitteena on myös tukea maahanmuuttajan työllistymistä, tai jatkokoulutukseen pääsyä. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2019b.) Vuonna 2018 hallitus julkaisi maahanmuuttopoliittisen ohjelman, jonka tavoitteena on vahvistaa erityisesti työperäistä maahanmuuttoa. Suomi kärsii työvoimapulasta monella alalla ja ajatuksena on, että maahanmuuttajista tulevalla työvoimalla voitaisiin saada apua tähän ongelmaan ja samalla parantaa ikääntyvän väestön heikentämää huoltosuhdetta. (EMN 2019, 11.)

Maahanmuuttajien määrä Suomessa on kasvanut jatkuvasti. Määrä riippuu siitä, tarkastellaanko tilannetta kansalaisuuden, äidinkielen, vai syntymän perusteella. (Väestöliitto 2017.) Vuonna 2018 Suomessa asui lähes 392 000 henkilöä, joiden äidinkieli ei ollut suomi. Tämä tarkoittaa sitä, että väestöstä 7,1 prosenttia oli vieraskielisiä. (Tilastokeskus 2019c.)

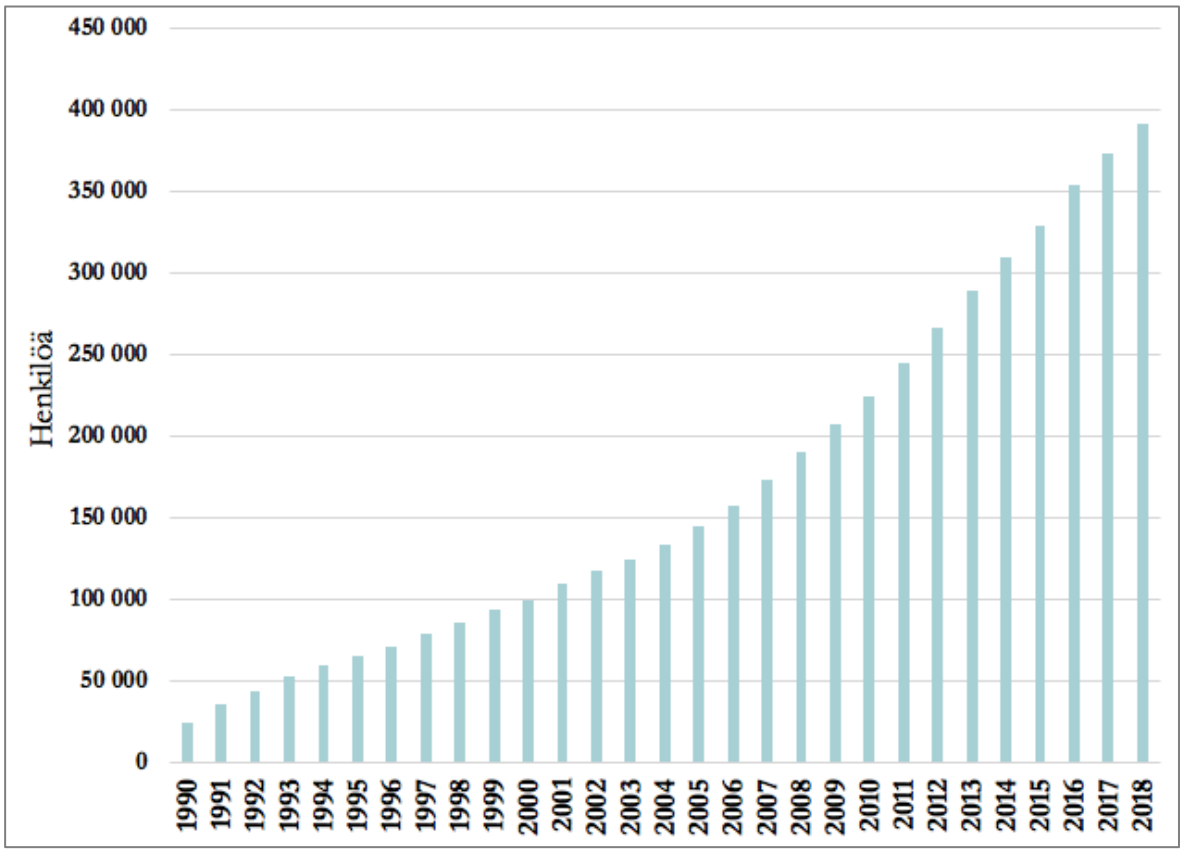

Kuvio 1. Väestö kielen mukaan Suomessa v.1990-2018. Vieraskieliset yhteensä (Tilastokeskus 2019c).

Kotouttamisesta säädetään suoraan Suomen laissa. Lain kotoutumisen edistämisestä (1386/2010) 1 luvun 1§ mukaan ”tarkoituksena on tukea ja edistää kotoutumista ja maahanmuuttajan mahdollisuutta osallistua aktiivisesti suomalaisen yhteiskunnan toimintaan.” Lailla pyritään siis varmistamaan maahanmuuttajan sopeutuminen uuteen elinympäristöönsä alusta alkaen. Laki kotoutumisen edistämisestä (1386/2010) 2 luvun 17§ velvoittaa kunnat laatimaan myös kotoutumissuunnitelman ja selvittämään siitä aiheutuvat oikeudet ja velvollisuudet maahanmuuttajalle.

OECD:n (5.9.2018), eli Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestön, antaman raportin mukaan Suomessa tulisi kiinnittää erityisesti huomiota naisten ja lasten kotoutumiseen. Raportista selviää, että monet maahanmuuttajanaisista jäävät mieluummin epäaktiivisina kotiin, kuin pyrkisivät etsimään työllistymismahdollisuuksia. Usein taustalla voi olla myös taloudellinen kannattavuus, sillä lastenhoidontukeen oikeutetut voivat kokea taloudellisesti yhtä kannattavaksi jäädä kotiin lastensa kanssa, kuin hakeutua palkalliseen harjoitteluun tai työhön. Jos maahanmuuttajaäidit jäävät kotiin, voi tästä olla pidemmällä aikavälillä seurauksia myös heidän lapsilleen. Lapset eivät välttämättä osallistu yhtä aktiivisesti varhais-

kasvatukseen, kuin työssäkäyvien vanhempien lapset, sillä äidit ovat kotona lapsia hoitamassa. Tällä voi olla vaikutuksia myös lapsen koulumenestykseen myöhemmin. Suomen kielellä on rajallinen asema tällaisten lasten elämässä, jotka viettävät enemmän aikaa kotonaan suomenkielentaidottoman vanhemman kanssa ja tällöin on vaarana, että ongelma siirtyy myös sukupolvelta toiselle. (OECD 5.9.2018)

3.1.1 Kotouttaminen pääkaupunkiseudulla

Kotouttamisesta pääkaupunkiseudulla, kuten muuallakin Suomessa, vastaa useampi eri taho. Prosessi toteutetaan julkisena palveluna verovaroin yhteistyössä usean tahon välillä, eikä se ole yksin yhden toimijan varassa. ELY-keskus, eli Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, kilpailuttaa toiminnan 2-4 vuoden välein. Pääkaupunkiseudulla 3000-400 opiskelijaa osallistuu kotoutumiskoulutukseen vuosittain, mikä tarkoittaa noin kolmannesta koko Suomen tasolla. (Kotoutumisen tukena.fi 2019.)

Ulkomailla syntyneistä yhteensä 52% asuu Uudellamaalla. Tilastokeskuksen mukaan henkilömäärässä tämä tarkoittaa 165 000 henkilöä. Ennusteiden mukaan määrän uskotaan nousevan vuoteen 2030 mennessä 350 000 vieraskieliseen. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2019a.) Voimakkaan kasvun takia kotoutumiskäytänteitä on päivitetty ja ELY -keskus on laatinut moduulimuotoisen kotouttamisohjelma pääkaupunkiseudulle, jonka ajatuksena on yksilöllisempi lähestymistapa kotouttamiseen (ks. Kuvio 3). Moduulit koostuvat opiskelijatyöpäivistä (otp) ja ne on jaoteltu aihealueittain laajempien kokonaisuuksien alle. Ennen moduuliopintojen alkamista opiskelijan kielitaidon lähtötaso arvioidaan, jotta hänelle voidaan laatia mahdollisimman soveltuva opintosuunnitelma. (ELY 2018.)

Orientaation jälkeen alkuvaiheessa on mahdollista käydä joko Alkuvaiheen hidas polku (160 otp), tai Alkuvaiheen peruspolku (120 otp). Koulutuksessa opetetaan tieto- ja viestintätaitoja sekä tarpeen vaatiessa matematiikan perustaitoja. Alkuvaiheen kielitason tavoitteena on saavuttaa aikuisten maahanmuuttajien suomen kielen taitotasojen yleiskuvauksen mukainen taitotaso A2.1. (ks. Liite 1). Vaihtoehtoisesti mikäli henkilöllä on jo korkeakoulutus kotimaastaan, voi hän käydä läpi Korkeakoulutettujen alkuvaiheen nopean polun (120 otp). Koulutuksen tavoitteena on auttaa jo koulutuksen omaavat henkilöt nopeammin työelämään. Tässä moduulissa tavoiteltava kielitaitotaso on A2.2. (ks. Liite 1) (ELY 2018.)

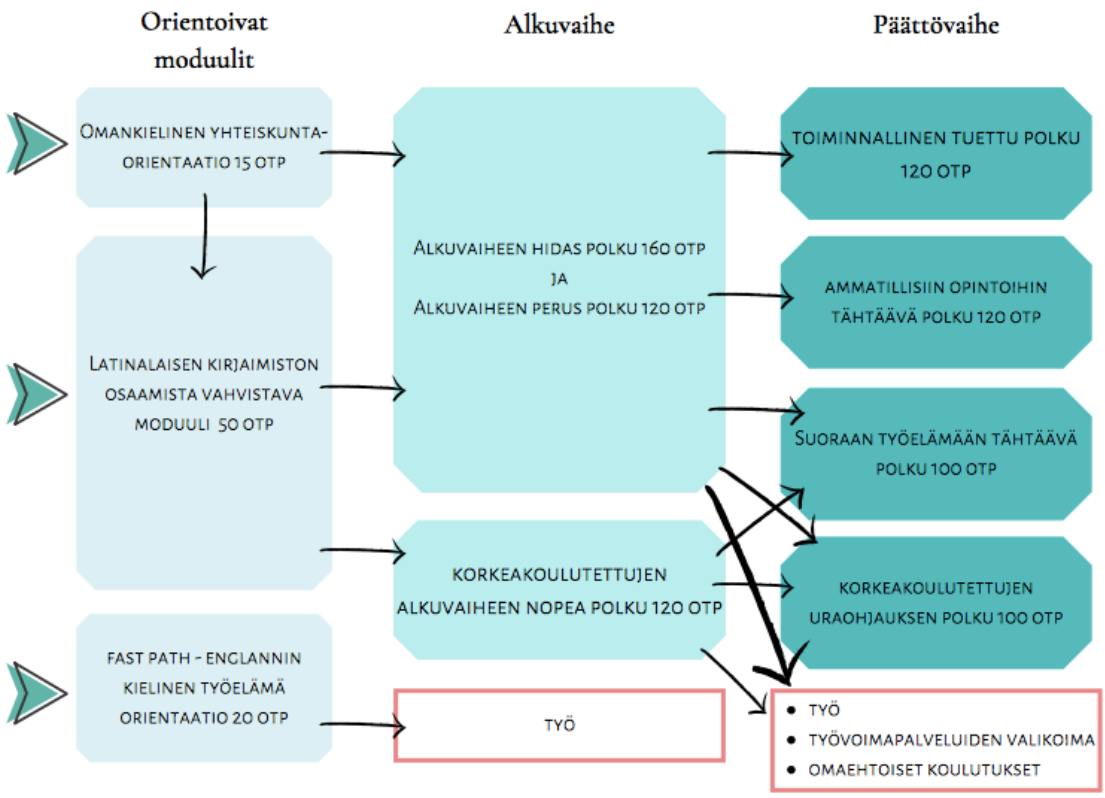

Kuvio 2. Kotoutumiskoulutus pääkaupunkiseudulla 2019 (Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus 2018).

3.2 Kielitaito osana kotoutumista

Kielitaidon oppiminen on yksi kotouttamisen päätavoitteista. Kielen oppiminen helpottaa maahanmuuttajan käytännön asioiden hoitamista, kuten kaupassa käyntiä, terveyskeskuksessa asiointia ja pankkiasioiden hoitoa. Kielitaito edistää omalta osaltaan merkittävästi työnsaantia ja helpottaa opiskelemaan pääsyä. Kielitaidon saaminen osana kotoutumista on tärkeää, sillä tutkimuksissa on löydetty yhteys heikon suomen- ja ruotsin kielentaitoisten ja varhaisessa vaiheessa koulun keskeyttäneiden väliltä. (THL 2018.)

Kielitaidon katsotaan olevan merkittävä tekijä maahanmuuttajan arjen sujumisen kannalta. Maahanmuuttajalla on paremmat mahdollisuudet osallistua toimintaan, kun hän hallitsee paikallisen kielen. Vaikka useimmilla ulkomailla syntyneillä onkin keskitasoinen suomen, tai ruotsin kielen taito, peräti 17% kokee kielitaidon opetuksen riittämättömänä. Myös 19% ulkomaalaistaustaisista kertoo, että saatu kotouttamispalvelu ei ollut oikeanlaista. (Hannula, Nieminen & Sutela 2015, 43-44.) Maahanmuuttajat ovat myös itse arvioineet, että yksi keskeisimmistä esteistä työllistymiselle on kielitaidon puute. Yhteensä lähes 40 prosenttia työttömistä maahanmuuttajista koki kielitaidon puutteen merkittävimmäksi syyksi sille, ettei voi saada töitä. (Hannula ym. 2015, 130.)

Maahanmuuttajien kielitaidossa on kuitenkin eroja eri ikäluokkien välillä, kuten kuviosta 4 voidaan nähdä. Nuorimmassa ikäluokassa iso osa, peräti 40 prosenttia vastaajista, arvioi kielitaitonsa olevan samalla tasolla äidinkielenään suomea, tai ruotsia, puhuvien kanssa. Tämä tarkoittaisi, että vajaa puolet maahanmuuttajataustaisista nuorista puhuu suomea sujuvasti. Iän kasvaessa taitotaso painottuu kuitenkin enemmän aloittelijan tai keskitason suuntaan. 25 – 34 -vuotiaista vain 18 prosenttia puhuu suomea kuten äidinkielenään puhuvat ja edistyneellä tasolla 19 prosenttia. Suuri aloittelijoiden määrä tässä iässä johtuu todennäköisesti siitä, että monet maahanmuuttajat muuttavat Suomeen juuri tässä vaiheessa elämää ja kielenopiskelu on vasta juuri saanut alkunsa. 35 – 44 -vuotiaista 39 prosenttia on arvioinut puhuvansa suomea keskitasoisesti. Tästä ylöspäin mentäessä taitotasot jakautuvat tasaisemmin ja 45 – 64 -vuotiaiden keskuudessa jakauma on hyvin samankaltainen. Kun kaikkia ikäluokkia verrataan yhdessä huomattaan, että yhtä hyvin kuin äidinkielenään suomea puhuu 18 prosenttia maahanmuuttajista ja aloittelijan tasolla kokee olevansa 26 prosenttia. (Hannula ym. 2015, 45.)

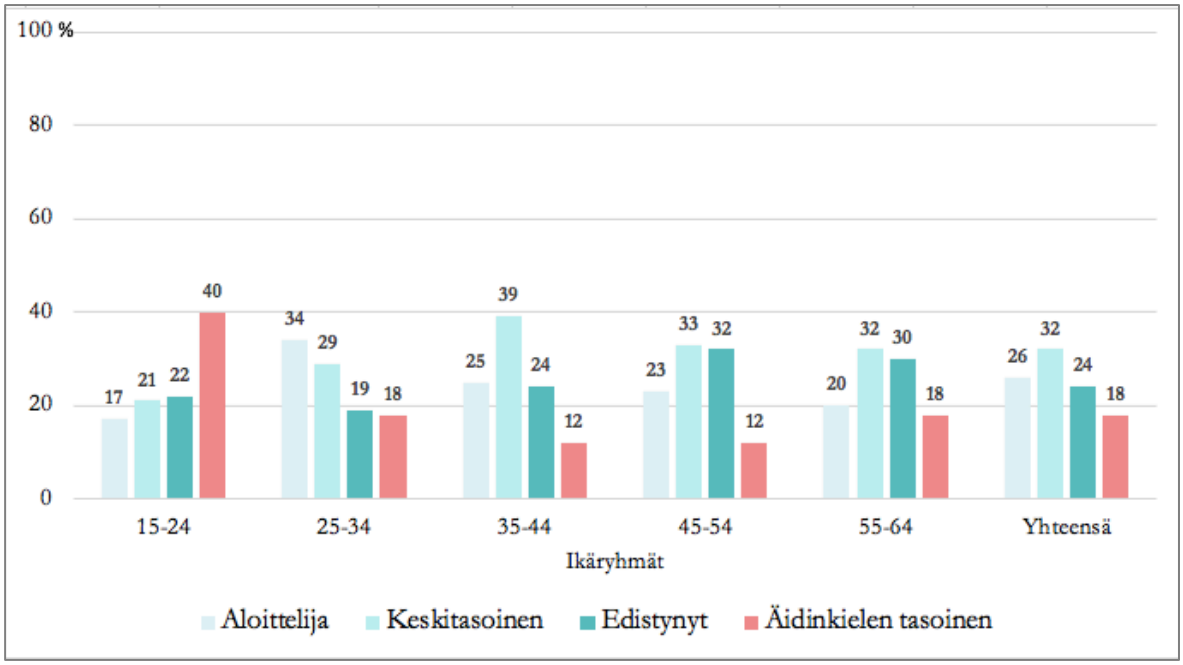

Kuvio 3. Ulkomailla syntyneiden 15 – 64 -vuotiaiden ulkomaalaistaustaisen väestön itse arvioitu suomen, tai ruotsin suullinen kielitaito v. 2014 iän mukaan, % (UTH-tutkimus 2014, Tilastokeskus).

Maahanmuuttajien joukossa on moninainen oppijajoukko, aivan kuten kantasuomalaisissakin. Joillakin saattaa olla erityistarpeita esimerkiksi haastavan taustansa takia. Lukihäiriö tai psyykkiset ongelmat voivat hidastaa oppimista. Yksi isoista, aiemmin vähälle huomiolle jääneistä ryhmistä, on maahanmuutaja äidit, jotka ovat lastensa kanssa kotona. Heitä varten on nyt olemassa joustavan toteutuksen kotoutumisohjelmia, joissa toiminnallisuus on otettu osaksi kielen oppimista. (Kotouttaminen.fi 2019.)

Opetushallitus on laatinut aikuisten maahanmuuttajien kotoutussuunnitelman, jonka yksi keskeisimmistä tavoitteista on suomen kieli ja viestintätaidot. Opetushallitus on asettanut kotoutumiskoulutuksen kielitaidoksi eurooppalaisen viitekehyksen mukaisen taitotason B1.1, eli toimivan peruskielitaidon. Kotoutumisen alkuvaiheessa kielenoppimisessa korostuvat erityisesti keskustelu- ja vuorovaikutustaidot, ei niinkään kielen oikeaoppisuus. Opetushallitus on antanut konkreettisen ohjeistuksen kielellisen opetuksen sisällöstä ja siitä, mihin maahanmuuttajan tulisi yltää, jotta hän pystyisi siirtymään esimerkiksi työelämään. Kielenopetuksen sisällöt on jaettu kolmeen luokkaan: aihealueisiin, viestintätaitoihin ja funktioihin, eli kielen käyttötarkoituksiin. Näillä osa-alueilla Suomeen muuttanut pyrkii vahvistamaan osaamistaan. (Opetushallitus 2012, 24.)

3.3 Työllistyminen

Työllistymisen katsotaan olevan merkittävässä osassa maahanmuuttajien kotoutumisessa osaksi suomalaista yhteiskuntaa. Tietenkään se ei yksin riitä, mutta se saa aikaan niin sanotun positiivisen kierteen, jossa myönteiset asiat ruokkivat toinen toistaan ja kotoutuminen lähtee vauhdilla käyntiin. Mikäli työelämässä ollaan vastaanottavaisia maahanmuuttajia kohtaan ja he työllistyvät, auttaa työpaikan saaminen tutkitusti maahanmuuttajia osallistumaan yhteiskunnallisesti, mikä lisää sosiaalista hyvinvointia. Sosiaalinen hyvinvointi puolestaan on tärkeä tekijä osana kotoutumista. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2020.)

Tässä luvussa käsitellään ensin lyhyesti työllisyystilannetta Suomessa yleisesti, sillä työttömyyden haasteet ovat pitkälti samoja kaikille riippumatta syntyperästä. Tämän jälkeen perehdytään erityisesti maahanmuuttajien työttömyyteen ja sen syihin. Yksi merkittävä huomio on luvun lopussa esiin tuotu naisten ja miesten välinen epätasapaino maahanmuuttajien työllisyystilastoissa.

3.3.1 Työttömyys ja sen kustannukset Suomessa

Vuonna 2019 koko Suomen tasolla työllisyysaste oli 73%, kun vastaava luku oli vielä 2018 72,1%. Työllisyysaste huomio työikäiset, eli kaikki 15–64-vuotiaat. (Tilastokeskus 2020a.) Näyttää siltä, että työllisyyden kehitys on hienoisessa kasvussa, sillä vuoden 2020 tammikuun trendiluku on 73,4%. Vaikka työllisyys näyttääkin kasvaneen, samaa aikaa myös työttömyys on kasvanut vuodentakaiseen verrattuna. Tammikuussa 2020 työttömiä oli 15 000 enemmän kuin vuoden 2019 tammikuussa. (Tilastokeskus 2020b.) Ennustetaan, että työllisyyden kasvu alkaa kuitenkin pian rajoittua ikääntyvän väestön johdosta.Työmarkkinoilla on vapaita paikkoja aloilla, joille ei kouluttaudu tarpeeksi henkilökuntaa ja

vastaavasti aloilla, joilla ei ole suurta tarvetta työntekijöille, haluaisi kouluttautua lisää henkilöitä. Tämä rakenteellinen työttömyys rajoittaa työllisyyden kasvua. (Työterveyslaitos 17.6.2019.)

Kaleniuksen (2014, 6, 13-16) mukaan koulutustasolla on merkittävä yhteys siihen, kuinka todennäköisesti henkilö työllistyy: ”Kaikilla tavoilla mitattuna koulutustason noustessa todennäköisyys työllistyä nousee ja todennäköisyys työttömyyteen tai työvoiman ulkopuolella olemiseen laskee” Kalenius toteaa. Matalammin koulutetut kärsivät myös enemmän suhdannevaihtelusta. Vaikea taloustilanne heijastuu erityisesti henkilöihin, joilla ei ole perusasteen koulutusta ja suurimpien talouden heilahtelujen aikana lasku työllisten määrässä oli yli 10%. Vastaavina aikoina toisen asteen koulutuksen käyneillä lasku oli 4-7%.

Oheisesta kuviosta (ks. Kuvio 4) käy ilmi työttömien henkilömäärän muutokset koulutusasteittain aikavälillä 2009-2018. Kuviosta on selvästi nähtävissä, että ylemmän korkeakoulun käyneiden, tai tutkijankoulutuksen omaavien henkilöiden joukossa on huomattavasti vähemmän työttömiä, kuin matalammin koulutettujen joukossa. Tarkastelusta käy myös ilmi alemman koulutuksen saaneiden, eli toisen asteen-, tai erikoisammattikoulutusasteen käyneiden, suurempi alttius talouden vaihteluille, sillä käyrän muutokset ovat huomattavasti voimakkaampia, kuin kahdella korkeammin koulutetulla joukolla. (Tilastokeskus 2020c.)

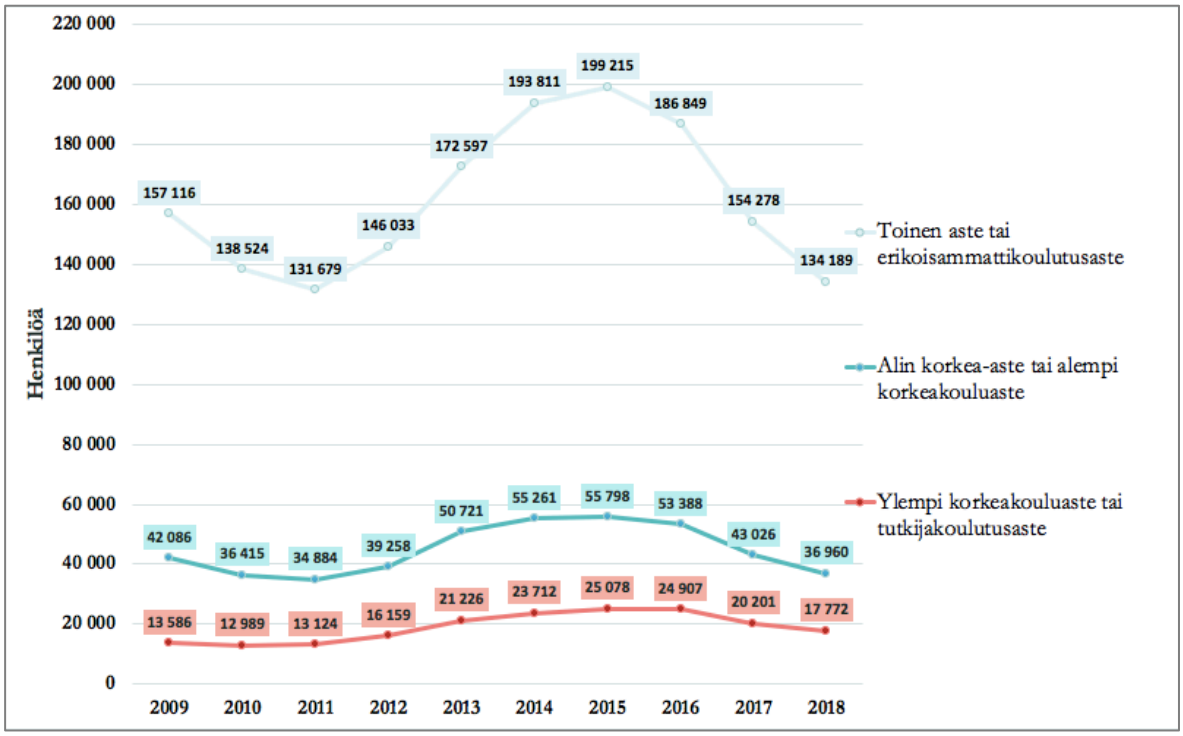

Kuvio 4. Työttömien lukumäärä koulutusasteittain vuosina 2009-2018 (Tilastokeskus 2020c).

Työttömyyden kustannuksia on vaikeaa mitata yleisellä kaiken kattavalla tasolla, sillä niin työttömyyttä, kuin sen aiheuttamia kustannuksiakin on hyvin erilaisia. Esimerkiksi pitkäaikaistyöttömyyden kustannukset ovat suuremmat, kuin kitkatyöttömyyden. Usein myös tilannetta on vaikea arvioida, koska ajatellaan, että mikäli henkilö ei olisi työtön, olisi hän työssäkäyvä. Tilanne ei kuitenkaan ole näin yksiselitteinen, sillä tällaisessa vastakkainasettelussa ei huomioida sairaita, tai työelämän ulkopuolelle muusta syystä jääneitä. Kustannuksia voidaan yrittää jaotella suoriin- ja epäsuoriin kustannuksiin niiden aiheutumisperusteen mukaan, mutta jaottelu on väkisinkin hieman keinotekoinen. Suoriksi kustannuksiksi voidaan luokitella esimerkiksi työvoimapalveluiden aiheuttamat kustannukset, tai kuntouttavaan työtoimintaan käytettävät kulut. Epäsuoriksi kustannuksiksi puolestaan voidaan ajatella verotulojen menetys, kun ihminen ei olekaan enää verotuloja tuottavassa työssä sekä irtisanomiskustannukset. (Alasalmi, Alimov, Ansala, Busk, Huhtala, Kekäläinen, Keskinen, Ruuskanen & Vuori 2019, 7-9.)

Työttömyyden vaikutukset ovat laajat yhteiskunnallisesti, mutta viimekädessä suurin kärsijä on varmasti yksilö itse. Työttömäksi jääminen koetaan usein shokkitilana, joka tuo mukanaan häpeää, ahdistusta ja taloudellisen ahdingon tunteen. Kun työt eivät tuo päivittäistä rytmiä elämään, voi kotonaolo johtaa siihen, että päivärytmi katoaa. Sosiaalisten kontaktien määrä päivän aikana on rajallisempi, kuin työssäkäyvällä, mikä puolestaan voi aiheuttaa yksinäisyyden ja syrjäytyneisyyden tunteita. (Hult, Saarinen & Pietilä 2016, 108-109.)

3.3.2 Maahanmuuttajien työttömyys Suomessa

Työperäinen maahanmuutto Suomeen on kasvussa. Vuonna 2018 työnteon perusteella ensimmäinen oleskelulupa myönnettiin peräti 7687 henkilölle, kun vastaava luku vuonna 2017 oli 6751. Määrä siis kasvoi 936 henkilöllä vuoden aikana. Määrä on ollut kasvussa jo pidempään ja kasvaa yhä. Yleisimmin myönnetty lupa työnteon perusteella on työntekijän oleskelulupa. Tällaisella luvalla Suomessa asuvat työskentelevät yleensä esimerkiksi maatalous-, ravintola-, siivous- ja kuljetusaloilla. (EMN 2019, 19.) Tilastokeskuksen mukaan suurin osa Suomessa asuvista maahanmuuttajataustaisista henkilöistä on työikäisiä, eli 15–64-vuotiaita. Koko Suomen maahanmuuttajista työikäisiä vuonna 2016 on 76%, kun vastaava luku syntyperäisten suomalaisten kohdalla työikäisten osuus on 62%. Maahanmuuttajien ikäjakaumassa on siis enemmän työikäisiä, kuin syntyjään suomalaisten keskuudessa. (Tilastokeskus 2019d.)

Hallitus pyrkii toimillaan lisäämään työperäistä maahanmuuttoa sekä tukemaan maahanmuuttajataustaisten työntekijöiden viihtyvyyttä ja kotoutumista Suomeen. Ministerityöryhmä on laatinut ohjelman, joka tukee hallituksen ohjelmaa ja linjauksia työhön liittyvissä maahanmuuttokysymyksissä. ”*Töihin Suomeen – Hallituksen maahanmuuttopoliittinen ohjelma työperusteisen maahanmuuton vahvistamiseksi”* -ohjelman tavoitteena on edistää työllisyyden kasvua Suomessa. Tärkeä osa ohjelmaa on kotouttamisen tukeminen ja hyvien väestösuhteiden luominen maahanmuuttajan ja kantaväestön välille viihtyvyyden ja sopeutumisen takaamiseksi. (Sisäministeriö 2018, 9.) Yhdeksi kotouttamisen tavoitteeksi hallitus on asettanut kotouttamisohjelmassaan vuonna 2016-2019 koulutus- ja työllistymisväylien nopeuttamisen. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2019, 20.)

Maahanmuuttajien työllisyysaste ei ole kovin yksiselitteisesti mitattavissa. Mittaustulos riippuu pitkälti siitä, käytetäänkö Tilastokeskuksen haastattelupohjaisia tutkimuksia, vai rekisteritietoihin perustuvia työssäkäyntitilastoja. Tästä johtuen tilastoja tulee tarkastella suuntaa antavasti. Tutkimuksen toteuttamisajankohdat on saattaneet vaihdella ja tämän myötä myös tutkimuksen otos voi vaihdella. Myös itse työllisyyden käsite on moniselitteinen, sillä siinä missä toisessa tutkimuksessa työlliseksi luetaan tunti töitä viikossa, voi toinen tutkimus edellyttää määritelmältä voimassaolevaa työsuhdetta ja tietyn raja-arvon ylittämistä palkkatulojen osalta. (Pärnänen 2018.) Vaikka lähde vaihtuisikin, on kaikissa sama lopputulos: ulkomaalaistaustaisten työllisyysaste on alhaisempi, kuin suomessa syntyneiden. (Pasila & Sutela 12.4.2019.)

UTH:n, eli Ulkomaalaista syntyperää olevien työ- ja hyvinvointitutkimuksen, mukaan työllisyysaste työikäisten, eli 20–64-vuotiaiden, osalta oli ulkomaalaistaustaisilla 63,7% vuonna 2014. Vastaava luku suomalaistaustaisilla oli 73,7%. Työllisyysaste syntyjään suomalaisiin verrattuna on siis kymmenen prosenttiyksikköä alhaisempi. (Hannula ym. 2015, 71-72.) Työ- ja elinkeinoministeriön teettämän Kotoutumisen kokonaiskatsauksen (2019:11) mukaan ulkomaalaistaustaisten työllisyysaste on noin 10-15 prosenttiyksikköä matalampi. Tutkimuksessa on hyödynnetty sekä kyselytietoa, että rekisteröityä tietoa. Suurin osa tutkimuksen rekisteröidystä tiedosta on peräisin Tilastokeskukselta. Tutkimuksen mukaan myös maahanmuuttajien työsuhteen muodot ovat useammin määrä- tai osa-aikaisia, kuin kantaväestöllä. Kuitenkin merkittävä ero työllisyystilanteessa on erityisesti maahanmuuttaja naisten ja kolmansista maista muuttaneiden työllisyydessä. He työllistyvät yleisesti ottaen huonommin, kuin maahanmuuttajat keskimäärin. On kuitenkin tutkittua, että maahanmuuttajaryhmästä riippumatta työllisyystilanne korreloi maassa asutun ajan kanssa. Mitä pidempään henkilö on asunut Suomessa, sitä todennäköisempää on, että hänen työllisyystilanteensa paranee. (TEM 2019, 10.)

Myös maahanmuuttajien kohdalla erilainen koulutustausta vaikuttaa työllistymiseen. On tutkittua, että suoraan koulutuksen jälkeen työllisyys kasvaa kaikkein nopeasti ja mitä pidempään koulutuksesta on mennyt, sitä hitaammin työllisyys kasvaa. Heti koulutuksen päätyttyä on arvioitu, että noin viisi prosenttia maahanmuuttajista on työllistynyt. Määrä on kasvanut kuitenkin jo yhdeksään prosenttiin kuukauden kuluttua koulutuksen päättymisestä. Pitkällä aikavälillä kasvu kuitenkin hidastuu ja jää lopulta alle 50 prosenttiin. Toki myös sillä on vaikutusta, minkä tyyppinen koulutus on kyseessä. Parhaiten kasvuun työllisyys lähtee ammattiin tähtäävän koulutuksen jälkeen, joka on heti koulutuksen päätyttyä noin 20 prosenttia ja nousee neljässä vuodessa 60 prosenttiin. (TEM 2014,50-51.)

OECD:n (2020), eli Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestön, tilastojen mukaan maahanmuuttajataustaisten 15–64 -vuotiaiden työttömyysaste Suomessa oli korkeampi, kuin useissa muissa Pohjoismaissa keskimäärin. Suomi häviää 14,1% työttömyysasteellaan vertailussa Norjalle (8,3%), Tanskalle (9,8%) ja Islannille (5,2%). Ruotsissa vertailukelpoinen luku on kuitenkin Pohjoismaiden korkein; 15,7% maahanmuuttajataustaisista Ruotsissa asuvista henkilöistä on työttömänä. Tilastosta käy ilmi myös miesten- ja naisten työttömyysprosenttien ero, joka on kaikkein suuri Suomessa. Islannissa työttömyysaste maahanmuuttajataustaisilla miehillä ja naisilla on sama. Ruotsilla, Norjalla ja Tanskalla työttömyysaste eri sukupuolien välillä vaihtelee 0-1,7 prosenttiyksikön välillä, kun vastaava luku Suomella on 4,7 prosenttiyksikköä. Jokaisessa maassa Islantia lukuun ottamatta naisten työttömyysaste on miehiä korkeampi.

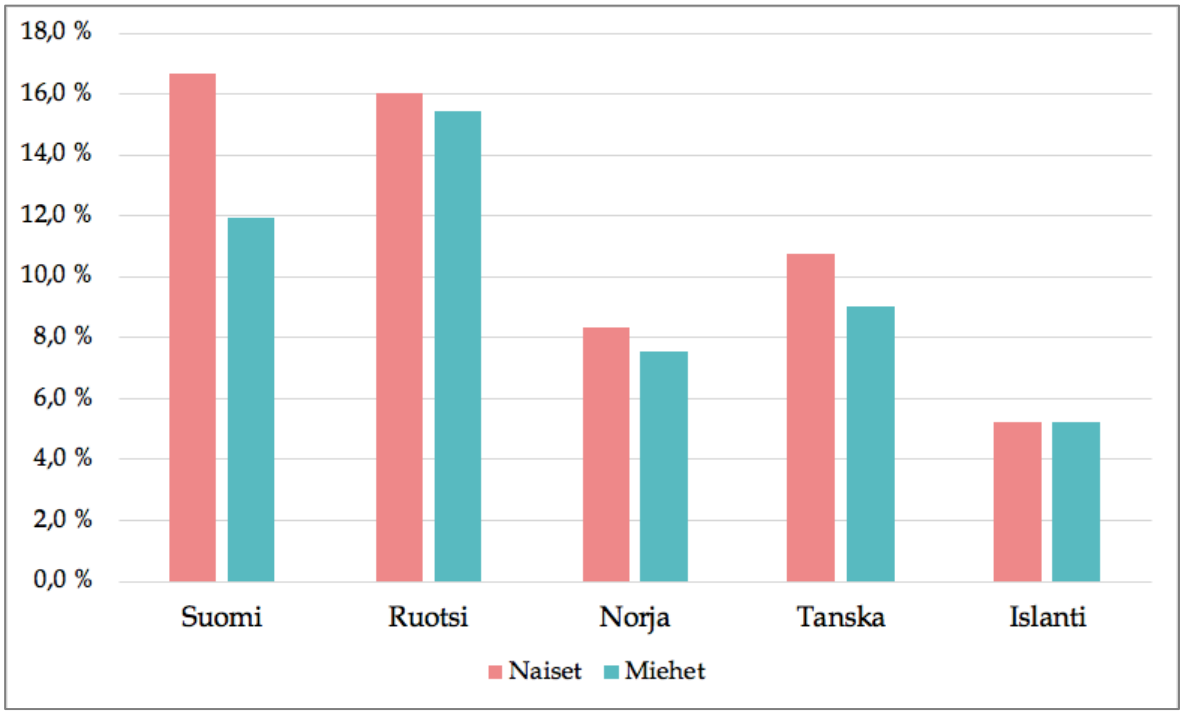

Kuvio 5. Maahanmuuttajataustaisten työttömyys-% Pohjoismaissa sukupuolen mukaan (OECD 2020).

3.3.3 Syitä maahanmuuttajien työttömyyteen

Syitä maahanmuuttajien työttömyyteen ja suomalaistaustaisia alhaisempaan työttömyyteen on useita. Syyt eivät ole yksiselitteisiä, eikä niitä voida pitää vedenpitävinä. Kuitenkin on olemassa tiettyjä syitä, jotka toistuvat tilastoissa useammin, kuin toiset. Esimerkiksi työelämän vastaanottavuudella ja maahantulon syyllä on todettu olevan merkitystä työllistymisen kannalta. Kun henkilö muuttaa Suomeen hankalista olosuhteista, esimerkiksi pakolaisena, puuttuu häneltä yleensä yhteys suomalaiseen yhteiskuntaan ja työllistymistä helpottava tukiverkko. Työperäisen maahanmuuton taustalla on valmis työpaikka Suomessa, kun taas perheen mukana muuttavan voi olla vaikeampaa työllistyä. (TEM 2019, 10-11.)

Erityisesti maahanmuuttajataustaisten naisten työllisyysaste on selvästi suomalaistaustaista vertailuryhmää heikompi (ks. Kuvio 6). Ulkomaalaistaustaisilla naisilla merkittävä kulttuurinen ero työllistymistä hankaloittavana tekijänä on suomalaisia naisia varhaisempi ikä saada lapsia (TEM 2019, 10). Ulkomaalaistaustaisten naisten työllisyyden ero verrattuna suomalaisiin alkaa kasvaa merkittävästi jo 24 vuoden jälkeen. Ero on suurimmillaan 25–29 -vuotiaiden naisten keskuudessa, jolloin lapsia hoitaa 17% ulkomaalaistaustaisista naisista ja 11% suomalaisista. Naiset pitävät usein tärkeimpänä tehtävänään lasten hoitoa ja perheestä huolehtimista, mutta iän myötä ja perheenperustamisvaiheen jälkeen työllisyystaso paranee. Miehillä maahanmuuttajataustaisten ja suomalaistaustaisten välinen ero on paljon pienempi. (Tilastokeskus 2015; OECD 5.9.2018, 75-76.)

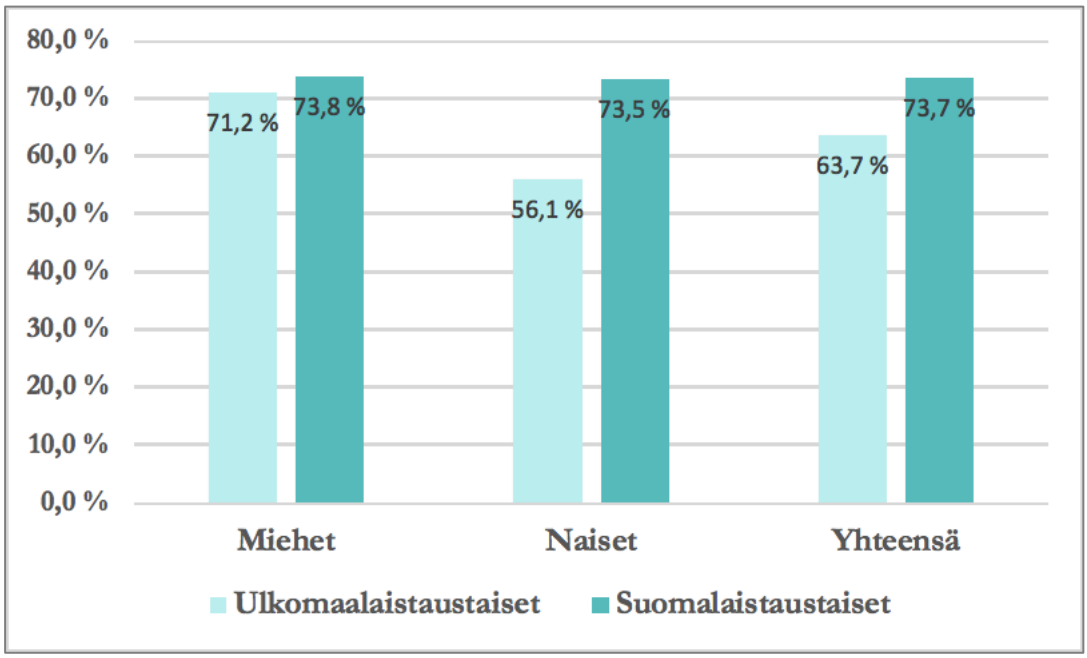

Kuvio 6. Työllisyysaste sukupuolen ja syntyperän mukaan, 20-64 -vuotias väestö Suomessa vuonna 2014 (UTH-tutkimus 2014, Tilastokeskus).

Maahanmuuttajat työllistyvät usein aloille, jotka jakautuvat yhä perinteisesti miellettyihin miesten ja naisten aloihin. Miesten aloista esimerkkinä voidaan antaa esimerkkinä rakennus- ja autoalat, kun taas naisten aloja ovat hoitoala ja koulutusala. Erona näillä sukupuolittuneilla aloilla on voimakkaat erot kielitaitovaatimuksissa. Naisten aloilla kielitaitovaatimukset ovat keskimäärin korkeammalla, kuin miesten aloilla. Tämä tietenkin vaikuttaa maahan muuttavien naisten työllistymistä, mikäli heillä ei ole tarvittavaa kielellistä osaamista. (Tilastokeskus 2015.)

Kuten jo aiemmin aihetta hieman sivuttiinkin, OECD:n (5.9.2018) julkaisun mukaan syynä maahanmuuttajataustaisten naisten työttömyyteen voi myös olla tietty kannustinloukku kotihoidontuen ja matalapalkkaisen työn välillä. Maahanmuuttajat työllistyvät kantasuomalaisia useammin matalapalkkaisille aloille. Koska maahanmuuttajanaiset työllistyvät matalapalkkaisiin töihin, voivat he kokea taloudellisesti kannattavammaksi jäädä kotiin lasten kanssa kotihoidon tuella, kuin lähteä harjoitteluun tai työkokeiluun. (OECD 5.9.2018, 14-15, 24.)

4 Suorituskyky, tehokkuus ja näiden mittaaminen

Tässä teoreettisen viitekehyksen toisessa osassa keskitytään tehokkuuden ja suorituskyvyn mittaamiseen yrityksissä. Samat menetelmät soveltuvat myös yhtä lailla hankkeen tai projektin suorituskyvyn mittaamiseen. *Suorituskyky* ja *tehokkuus* eivät ole käsitteinä rinnasteisia toisilleen, mutta useissa tapauksissa suorituskyvyn mittaamisella pyritään kohti tehokkuutta ja siksi näitä kahta aihetta käsitelläänkin samassa luvussa. Ensin käsitellään, mitä suorituskyvyn mittaamisella tarkoitetaan ja miten mittarit tulisi valita. Tämän jälkeen tarkastelussa siirrytään suorituskyvyn mittauksen merkitykseen yrityksissä ja käydään läpi, kuinka mittareita voidaan jaotella ja millaisia käyttötarkoituksia niillä on. Luvun lopussa tarkastellaan vielä erikseen voittoa tavoittelemattoman organisaation suorituskyvyn ja tehokkuuden mittaamista.

4.1 Mitä on suorituskyvyn mittaaminen?

Suorituskyvyn mittaamiselle (engl. Performance measurement) on monta määritelmää. Usein määritelmä riippuukin käyttöyhteydestä. Suorituskyky voidaan esimerkiksi määritellä osoitettuna kykynä toimia tarkoituksenmukaisella tavalla. Suorituskyvystä voidaan

puhua esimerkiksi organisaation, prosessin, tai yleisesti toiminnan yhteydessä ja asiayhteydestä riippuen suorituskyvystä puhuttaessa mitataan eri asioita. Suorituskyvystä puhuttaessa ollaan usein kiinnostuttu nimenomaan mittaamalla saaduista tuloksista ja siten suorituskyky ja mittaaminen ovatkin vahvasti sidoksissa toisiinsa (Laamanen 2005,18-19). Lönnqvistin, Kujansivun ja Antikaisen (2006, 11, 19.) mukaan suorituskyvyn mittaamisella pyritään selvittämään valitun liiketoiminnallisen tekijän tila erilaisten tunnuslukujen avulla. Suorituskyky voidaan myös määritellä kyvyksi saavuttaa asetettuja tavoitteita.

Kuvio 7. Suorituskyvyn mittaamisen vaiheet ilmiön löytymisestä tulkintaan (Mukaillen Laamanen 2006, 50).

Koko idea suorituskyvyn mittaamisesta pohjautuu tiedonhankintaan. Hyötyä syntyy, kun yritys saa uutta tietoa käyttöönsä ja pystyy hyödyntämään tätä menestyäkseen yhä paremmin. Suorituskyvyn mittaamisella voidaan saavuttaa myös useita muita hyötyjä. Jatkuva mittaaminen ja seuranta auttavat yrityksiä ymmärtämään, mikäli toimintaympäristössä on havaittavissa muutoksia. Jos tilannetta on jatkuvasti seurattu, on helpompaa havaita muutokset ajoissa. Toiminnan tehokkuutta on mahdollista seurata suorituskyvyn mittaamisen avulla. Yrityksen on myös mahdollista suunnitella toimintaansa kaiken kaikkiaan paremmin, kun suorituskyvyn seuranta on osa arkea. Mittaaminen on siis osa päätöksentekoprosessia. Tasapainoisella suunnittelulla yrityksen on mahdollista saavuttaa kaikkien sidosryhmien tarpeet mahdollisimman tasapuolisesti. Esimerkiksi omistajien ja asiakkaiden tarpeet ja toiveet organisaation osalta saattavat toisinaan olla hyvinkin erilaiset, mutta oikeanlaisella suorituskykymittaristolla, jossa kaikkien tarpeet on huomioitu, on johdon helpompi hallita tilannetta. (Laamanen 2005, 23-24.)

Toisaalta suorituskyvyn mittaaminen voi myös tuoda mukanaan haittoja. On havaittu, että mittaaminen ohjaa vahvasti käytöstä ja vääriä asioita mittaamalla käytös ohjautuu väärään suuntaan. Tämän takia onkin tärkeää valita juuri oikeanlaiset mittarit, jotka tukevat yrityksen strategiaa. Henkilökuntaan kohdistuvien mittareiden kohdalla vaarana on mitata liian henkilökohtaisia asioita, tai verrata henkilöstöä toinen toisiinsa. Luonnollisesti tämä saattaa aiheuttaa ihmissuhdeongelmia, tai uupumusta henkilöstön keskuudessa, mikäli henkilö on kovin kilpailuhenkinen. Yksi suurimmista riskeistä on myös asioiden mittaaminen,

joihin ei voida ollenkaan vaikuttaa. Näissä tapauksissa mittaaminen ei tuota hyötyä kenellekään ja tulos voi olla päinvastoin kokonaistilannetta heikentävä. (Laamanen 2005, 28-29.)

4.2 Mittareiden valinta

Suorituskyvyn mittareiden valinnassa voidaan Pellisen (2017, 103) mukaan käyttää apuna viittä eri tekijää. Ensinnäkin, suorituskyvyn mittareita valitessa tulee arvioida mittauskohteen relevanssi, eli tärkeys. On resurssien hukkaan heittämistä uhrata aikaa ja rahaa epäolennaisten asioiden mittaamiseen. Toisena varteenotettavana kriteerinä Pellinen on maininnut mittarin validiteetin, eli harhattomuuden. Validiteetin arvioinnin avulla pyritään tarkastelemaan sitä, kuinka hyvin valittu mittari mittaa juuri haluttua asiaa. Kolmantena asiana suorituskykymittaristoa valitessa tulee arvioida mittauksen reliabiliteetti, jotta tiedetään mittaustuloksen luotettavuus. Mikäli reliabiliteetti osoittautuu kovin alhaiseksi, on syytä suhtautua mittaustulokseen varauksella, tai kenties harkita toisen mittarin valintaa. Neljänneksi mainitaan mittauksen ymmärrettävyys. Kriteerinä ymmärrettävyys voi tuntua jokseenkin itsestään selvältä, mutta monimutkaisia asioita mitatessa on mahdollista, ettei tulokset ole kaikille helposti ymmärrettävässä muodossa. Viimeisenä, eli viidentenä seikkana, mittariston valinnassa täytyy huomioida mittauksen kustannus-hyöty -suhde. Jos mittaukseen panostetaan rahallisesti, tulee tarkoin harkita, että resurssit käytetään mahdollisimman tehokkaasti.

Yritysten on pakko huomioida ulkoiset toimijat suorituskykynsä mittaamisessa, mikäli ne haluavat säilyttää kilpailukykynsä. Media ja yrityksen ulkopuolelta tuleva, jatkuvasti muuttuva sääntely, on otettava huomioon ja osaksi strategista suunnittelua. Yritystoiminnan tulee olla eettisesti oikein, ympäristövaikutusten mahdollisimman vähäiset ja henkilöstön johtamiseen liittyvät käytännöt vastuulliset. Tämän takia on tärkeää, että yrityksessä pystytään mittaamaan myös ulkoisia tekijöitä muutoin, kuin kirjanpidon keinoin. Tätä varten yrityksissä tulee olla myös ei rahamääräisiä-mittareita suorituskyvyn mittaamiseksi ja päätöksenteon tueksi. (Anis, Lala, Cican & Tarta 2012, 472.) Kun rahamääräisiä ja ei-rahamääräisiä mittareita yhdistetään, syntyy *hybridi mittaristo*. Tällaista mittausjärjestelmää voidaan kutsua myös *integroiduksi suoritusmittausjärjestelmäksi*. (Pellinen 2017, 103.)

Erityisesti tehokkuutta mitatessa suorituskyvyn mittaamisessa tulisi kiinnittää huomiota seuraaviin seikkoihin:

- Aikaan sidotut tunnusluvut ovat tärkeitä tehokkuuden mittaamisen kannalta.
- Kaikissa prosessin vaiheissa on tärkeää kerätä palautetta heiltä, jotka tuotoksia käyttävät.
- Prosessien suorituskykyä on tärkeää seurata keskiarvojen lisäksi hajonnan avulla.

- Eniten kustannuksia aiheuttavat tekijät täytyy tuntea.
- Kriittiset vaiheet prosesseissa, eli pullonkaulat, täytyy tietää ja niiden toimivuutta pitää seurata.

(Mukaillen Laamanen 2005, 139.)

4.3 Mittareiden käyttötarkoitus

Suorituskyvyn mittaamisella on vahva yhteys strategiaan, sillä mittaustulokset kiinnostavat johtoa ja auttavat strategisten tavoitteiden saavuttamisessa. Tulokset auttavat päätöksenteossa, kun organisaatio haluaa tehostaa prosessejaan, siirtyä uusille markkina-alueille, tai vaikkapa kehittää osaamistaan. (Laamanen 2017, 19.)

Aina ei välttämättä kuitenkaan tarvitse kokonaista mittaristoa suorituskyvyn mittaamiseen, vaan pienemmän osa-alueen mittaamiseen saattaa riittää yksittäinen mittari. Mittarit yhdessä muodostavat kokonaisuuden, jota kutsutaan *suorituskykymittaristoksi*. Mittareita, tai mittaristoja, voidaan käyttää hyvin erilaisiin tarkoituksiin yrityksessä. On myös mahdollista, että mittaria hyödynnetään eri tavalla eri yrityksissä – ovathan yritykset keskenäänkin hyvin erilaisia. Mittarin käyttötarkoitus voi vaihdella myös sen perusteella, kuka mittaria käyttää. Yritysjohto hyödyntää mittareita esimerkiksi yrityksen ohjaamiseen, tai palkitsemiseen, mutta työntekijä saattaa hyödyntää mittareita oman työnsä seuraamiseen. (Lönnqvist 2006, 123-124.)

Mittareita voidaan käyttää useisiin eri tarkoituksiin. Joissakin yrityksissä halutaan mitata suorituskykyä toiminnan nykytason arvioimiseksi. Jotta yritystä voidaan lähteä kehittämään, tulee tietää nykyinen tilanne ja näin toteuttaa tiedon avulla paras mahdollinen suunnitelma. Mittareita voidaan hyödyntää myös hälytysmerkkinä. Tällaisiin mittareihin ei kiinnitetä päivittäin huomiota, vaan ainoastaan silloin, kun esimerkiksi tietty raja-arvo ylittyy. Mittari toimii tällöin merkkinä siitä, että jokin ei ole kunnossa ja johdolta, tai henkilöstöltä odotetaan toimia asian korjaamiseksi. Yritysjohdolle yksi mittareiden tuottama tärkeä ominaisuus on mahdollisuus ennustaa tulevaa. Mittaamalla saaduista menneisyyden luvuista voidaan laskea keskiarvoja, joiden pohjalta puolestaan voidaan pyrkiä ennustamaan tulevaa. Myös esimerkiksi henkilöstön, tai asiakkaiden tyytyväisyyttä voidaan mitata erilaisten mittareiden avulla. Mittarit tuottavat tärkeää tietoa yritykselle, jonka pohjalta toimintaa pystytään ohjaamaan jatkuvasti parempaan suuntaan. (Lönnqvist ym. 2006, 124-125.)

4.4 Suorituskyvyn erilaiset mittarit

Suorituskyvyn mittaaminen ja kustannusten seuranta ovat tärkeitä yrityksen taloudellisen seurannan kannalta. Tieto kustannuksista, niiden suuruudesta ja niiden jakautumisesta

tarvitaan tilinpäätösseurantaa varten, mutta myös johdon päätöksenteon tueksi. Kustannuslaskenta siis kertoo käytettyjen voimavarojen rahallisen arvon. (Pellinen 2019, 15.) Toisaalta voidaan ajatella, että kustannuksia mittaamalla pyritään selvittämään tuotannontekijöiden käytöstä aiheutuvat taloudelliset uhraukset. (Raudasoja & Suomela 2014, 20.) Kustannukset voidaan ajatella myös kustannuskohteina, eli minä tahansa, minkä kustannuksia halutaan erikseen mitata. (Bhimani, Gorngren, Datar & Rajan 2012, 34.)

Kun yrityksen suorituskykyä mitataan, voidaan mittauksen kohteena olevia asioita kutsua *menestystekijöiksi*. Yksi tapa jaotella menestystekijöitä on jakaa ne taloudellisiin- ja ei-taloudellisiin -tekijöihin. Tyypillisiä taloudellisia menestystekijöitä voisivat olla esimerkiksi likviditeetti, eli yrityksellä käytössä olevan rahan määrä, tai yrityksen taloudellinen kasvu. Vastaavasti myös kustannukset joko yksikön, tai esimerkiksi tuotteen tasolla voivat olla yrityksessä seurannan kohteena olevia menestystekijöitä. Mikäli menestystekijä on toiminnan kannalta oleellinen, voidaan sitä kutsua *kriittiseksi menestystekijäksi*. (Lönnqvist ym. 2006, 22.)

Rahamääräisten mittareiden lisäksi yrityksissä tulisi olla myös ei-rahamääräisiä mittareita. Tällä tarkoitetaan mittareita, jotka eivät perustu mihinkään rahamääräisesti mitattavissa olevaan. Ei-rahamääräiset mittarit voivat olla erimerkiksi sidoksissa aikaan, tai asiakastyytyväisyyteen. Esimerkkeinä tällaisesta voisi olla kiertonopeus, tai toimitusaika. Ei-rahamääräiset mittarit voivat usein tuntua työntekijöistä konkreettisemmilta ja helpommin ymmärrettäviltä, kuin rahamääräiset mittarit. Tämä onkin yksi niiden tuottamista hyödyistä. (Lönnqvist ym. 2006, 30.)

Taloudellisia suorituskyvyn mittareita voidaan kutsua myös *tunnusluvuiksi*. Yrityksissä on tärkeää mitata sellaisia talouden tunnuslukuja, jotka tukevat tehtyä strategiaa ja viestivät siitä. Sen takia tunnuslukuja onkin paljon ja niistä yleisimpiä on koottuna kuviossa 9. Kuitenkin on olemassa ohjenuoria, joita jokaisessa yrityksessä pystytään noudattamaan. Tunnuslukujen laskentakaavat pitää olla selkeät ja kuvata tarkasti. Sen lisäksi, että kerrotaan mitä eriä tunnuslukuun lasketaan, tulisi myös epäselvissä tapauksissa ilmoittaa mitkä erät jätetään tunnusluvun ulkopuolelle. Laskennan tulee olla läpinäkyvää ja pohjautua todellisiin lukuihin, ei ennusteisiin. Yksi tärkeimmistä kriteereistä on myös tunnuslukujen luotettavuuden arviointi. Luotettavuuden arvioinnin pohjalta yritysjohto voi esimerkiksi tehdä arvion riskien suuruudesta. (Laamanen 2005, 124-126.)

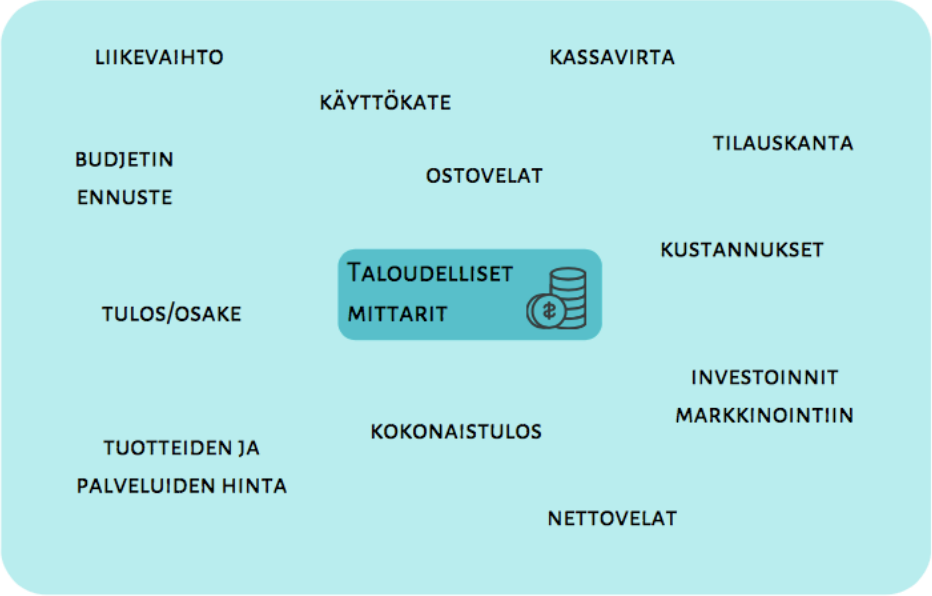

Kuvio 8. Esimerkkejä rahamääräisistä mittareista (Laamanen 2005, 125).

Yrityksen rahamääräistä mittaamista tarvitaan yrityksissä muun muassa budjetin laadintaan, myyntien seurantaan ja kannattavuuden arviointiin. Rahamäärässä mitattavaa seurantaa tehdään poikkeuksetta yrityksissä paljon, mutta toisinaan jopa ehkä liian paljon, sillä ei-rahamääräiset mittarit eivät aina ole yhtä helposti saatavilla. Vaikka rahamääräisissä mittareissa onkin puolensa, voivat ne toisinaan osoittautua turhan kankeiksi ja rakentua historian tiedon varaan. Rahamääräisiä mittareita on kritisoitu niiden antamasta yksipuolisesta kuvasta yrityksen toiminnasta. Niiden liika tarkkailu saattaa ajaa yrityksen tavoittelemaan voittoa ainoastaan lyhyellä tähtäimellä ja toiminnan kokonaiskuva voi hämärtyä. Rahamääräiset mittarit eivät yksin riitä arvioimaan yrityksen tilannetta, vaan rinnalle tarvitaan myös ei-rahamääräisiä mittareita. (Laamanen 2005, 20; Lönnqvist ym. 2006, 30.)

Vaikka kyseessä ei olisikaan perinteinen voittoa tavoitteleva yritys, myös voittoa tavoittelemattomat organisaatiot tarvitsevat kustannuslaskentaa. Tällaiset organisaatiot ja toimijat tarvitsevat tietoa kustannuksista esimerkiksi päätöksentekonsa tueksi ja toiminnan tuloksista raportoimiseen. (Drury 2008, 6.) Voittoa tavoittelemattoman yrityksen on tärkeää pitää huoli siitä, etteivät moraaliset ja taloudelliset näkökulmat sekoitu keskenään. Tällainen yritys pyrkii usein toimimaan moraalisesti oikein, jopa niin korostuneesti, että voi tuntua vaikealle luopua mistään työstä. Kaikki työ tuntuu tärkeältä ja merkitykselliseltä. Voittoa tavoittelemattomilla organisaatioilla on kuitenkin tiettyjä velvollisuuksia esimerkiksi henkilökuntaansa kohtaan resurssien hyödyllisestä ja tarkoituksenmukaisesta käytöstä. (Drucker 2008, 113-114.)

Myös Anis ym. (2012, 468-469) tuovat esiin useita erilaisia ei-taloudellisia mittareita, joita yritykset voivat suorituskyvyn mittauksessa hyödyntää. Jatkuvasti muuttuvan yritysmaailman seurauksena yritysten tulee yhä enemmän kiinnittää huomiota suorituskykynsä kokonaisvaltaiseen mittaamiseen. Kansainvälistyvät markkinat ja erilaiset kriisit pakottavat yritykset tarkastelemaan toimintaansa myös muista, kuin puhtaasti rahamääräisistä näkökulmista. Johtamista voidaan tarkastella ei-taloudellisesti esimerkiksi laatujohtamisen kautta. Kuinka hyvin yrityksen strategia on implementoitu, tai kuinka kokeneita yrityksen johtajat ovat? Yrityskulttuuria taas voidaan yritä mitata erilaisilla mittareilla, jotta voitaisiin tarkastella yrityksen suoriutumista laajemmin. Se kuinka hyvin yritys saa palkattua osaavaa henkilökuntaa ja vielä pidettyä heidät, kertoo paljon siitä, kuinka hyvin yrityksessä suoriudutaan rekrytointiprosessista. Toki seikat kuten työvoiman laatu ja tiimityöskentelyn määrä kertovat osaltaan onnistuneesta, tai epäonnistuneesta yrityskulttuurista. Tällaiset ei-rahamääräiset mittarit ovat kuitenkin saaneet jonkin verran kritiikkiä siitä, kuinka relevantteja ne ovat yritystoiminnan kannalta. (Anis ym. 2012, 469.)

4.5 Suorituskyvyn mittaaminen voittoa tavoittelemattomassa organisaatiossa

Yleishyödyllisessä organisaatiossa tulosten mittaaminen on vaikeampaa, kuin voittoa tavoittelevassa yrityksessä, sillä konkreettisesti mitattavaa voittoa ei ole. Toki voitto yksin ei riitä suorituskyvyn mittaamiseen niissäkään yrityksissä, joissa sitä syntyy, mutta se toimii yhtenä konkreettisena suorituskyvynmittarina. Voittoa tavoittelemattomien yritysten kohdalla on ensin tiedettävä, millaisia tuloksia halutaan saavuttaa, jotta tuloksia pystytään mittaamaan järkevästi. Mittayksikön valitsemisesta ei ole hyötyä, ennen kuin haluttu lopputulos on selkeä. Voittoa tavoittelemattomassa yrityksessä haluttu lopputulos voi olla hyvinkin erilainen, kuin voittoa tavoittelevassa yrityksessä. Tällaisissa yrityksissä tulos käsitteenä tulee ymmärtää laajana ja moninaisena, ei ainoastaan synonyymina voitolle. (Drucker 2008, 9, 109-114.)

Suorituskyvyn mittausjärjestelmien sovittaminen voittoa tavoittelemattomiin organisaatioihin ei ole kovin yksinkertaista. Tutkimuksissa on käynyt ilmi, että voittoa tavoittelemattomat organisaatiot käyttävät sekä taloudellisia, että ei-taloudellisia tunnuslukuja. Suurin osa tunnusluvuista näyttäisi kuitenkin olevan taloudellisia. Yrityksen sisäiseen toimintaan kohdistuvat mittarit kuvastavat käytettyjä panoksia ja tehokkuutta, kun taas suhteellisen harvoin ollaan kiinnostuneita toiminnan myöhemmistä tuloksista. (Modell 2005, 56,57.)

Tutkimuksessaan Micheli ja Mike tuovat esiin suorituskyvyn mittaamisen eroja voittoa tavoittelevien perinteisten organisaatioiden ja voittoa tavoittelemattomien organisaatioiden välillä. Nämä erot on koottu taulukkoon kokonaiskuvan hahmottamiseksi (ks. Taulukko 2).

Perinteisestä voittoa tavoittelevasta yrityksestä poiketen erilaiset voittoa tavoittelemattomat organisaatiot, ja julkinen sektori, eivät pyri maksimoimaan voittoaan. Menetelmät tulojen hankkimiseksi ovat paljon rajallisemmat, kuin voittoa tavoittelevilla organisaatioilla, sillä voittoa tavoittelemattomat organisaatiot saavat useimmiten kaiken tai osan tuloistaan avustuksina. Michelin ja Miken mukaan voittoa tavoittelemattomissa organisaatioissa ei oikeastaan ole alarajaa, jonka jälkeen suorituskykyä ei pystyttäisiin enää mittaamaan. (Micheli, P. & Mike, K. 2005, 125.) Voittoa tavoittelemattomien organisaatioiden mittaaminen ei ole yhtä yleistä, kuin voittoa tavoittelevien. Modell (2005, 58) tuo artikkelissaan esiin syitä vähäiseen mittamiseen. Hänen mukaansa mittaaminen ei ole yhtä yleistä voittoa tavoittelemattomissa organisaatioissa, sillä niitä on hyvin vaikea pitää erillään muista seikoista ja ilmiöistä, jotka vaikuttavat toimintaan. Itse toimintaa voi siis olla hyvinkin vaikea mitata erityisesti pitkällä aikavälillä, sillä ulkopuolisten tekijöiden vaikutus on vaikea todeta ja rajata tarkastelun ulkopuolelle.

Taulukko 2. Suorituskyvyn mittaamiseen vaikuttavat erot voittoa tavoittelevan ja voittoa tavoittelemattoman yrityksen välillä (Modell 2005; Micheli, P. & Mike, K. 2005).

Voittoa tavoittelevat yritykset	Voittoa tavoittelemattomat yritykset
Pyrkivät maksimoimaan voittoa	Voiton maksimointi ei ole välttämätöntä
Tulojen hankkiminen on helpompaa	Rajatut keinot tulojen hankkimiseksi
Suorituskyvyn mittaamiselle on alaraja	Ei ole olemassa alarajaa, jonka jälkeen suorituskykyä ei pystyttäisi enää mittaamaan
Ollaan kiinnostuneita erityisesti toiminnan tuloksesta	Toiminnan tuloksen seuranta ei ole keskiössä

5 ”Vanhemmat mukaan kouluun” -hanke

Kuten aiemmin todettua, maahanmuuttajien määrä Suomessa kasvaa jatkuvasti ja tästä johtuen on tärkeää luoda ja ideoida uusia toimintamalleja kotouttamisen sujuvoittamiseksi vanhojen ja olemassa olevien rinnalle. Uudet toimintatavat voivat mahdollistaa jo olemassa olevien resurssien paremman hyödyntämisen ja parhaassa tapauksessa saada koko kotouttamisprosessista tehokkaamman. Jokainen maahanmuuttaja on yksilö, joten on tärkeää, että heidän yksilölliset tarpeensa otetaan mahdollisimman hyvin huomioon, eikä heitä kohdella yhtenä massana. Parhaaseen lopputulokseen päästään, kun jokaisella on mahdollisuus yksilölliset tarpeet huomioonottavaan ja yhdenvertaiseen kotoutumiseen uudessa elinympäristössään.

Tutkimuksen empiirisessä osassa käsitellään toimeksiannon kohteena olevaa ”Vanhemmat mukaan kouluun” -hanketta ja pureudutaan sen tarjoaman kotouttamiskoulutuksen tehokkuuteen. Tehokkuutta mitataan kohdehanketta varten valikoidun mittariston avulla, joka pyrkii antamaan mahdollisimman kokonaisvaltaisen kuvan hankkeen kotouttamistehokkuudesta. Luvun ensimmäisissä osioissa esitellään toimeksiantajayritys sekä hanke ja sen toimintamalli. Tämän jälkeen siirrytään itse mittareiden valintaan, suorituskyvyn mittaamiseen ja esitellään valitut mittarit ja niillä aikaan saadut mittaustulokset.

5.1 Toimeksiantajan esittely

Opinnäytetyön toimeksiantajina toimivat ammatillista koulutusta tarjoava Careeria yhteistyössä Vantaan kaupungin kanssa. Careeria tarjoaa ammatillista koulutusta sekä nuorille, että aikuisille suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi. Vaikka oppilaitoksen juuret ovatkin jo pitkällä, Careeria nykyisessä muodossaan on saanut alkunsa 1.1.2019, kun Edupoli ja Point College yhdistyivät muodostaen yhden osakeyhtiön, Careeria Oy: n. (Careeria, 2019.)

Vantaan kaupunki ja Careeria tekevät yhteistyötä toimeksiannon kohteena olevan Vanhemmat mukaan kouluun -hankkeen osalta. Yhteistyö on alkanut alusta hankehakemuksen laatimisesta lähtien ja hankkeesta myös raportoidaan yhteistyössä Vantaan sivistystoimen kanssa. Vanhemmat mukaan kouluun -hankkeella on ohjausryhmä, joka koostuu niin Careerian, kuin Vantaan kaupunginkin henkilöstöstä. Ohjausryhmä kokoontuu säännöllisesti, jotta hankkeen etenemistä pystytään seuraamaan jatkuvasti. Vantaan kaupunki on tärkeässä roolissa budjetin seurannassa, sillä se tapahtuu sivistystoimesta käsin. Hankkeen johtaminen ja käytännön vetovastuu on kuitenkin Careerian projektipäälliköillä ja kouluttajilla. Konkreettisimmin yhteistyö näkyy Vantaan kaupungin tarjoamissa yhtei-

sissä toimitiloissa ja opettajissa, jotka mahdollistavat lasten ja vanhempien yhteisen oppimisen. Myös monille opintojen kohokohtana olleet yhteiset opintomatkat toteutetaan Careerian ja Vantaan kaupungin yhteisvoimin. (Hakkari 23.10.2019.)

5.2 Toimeksiannon kohde

Ammatillista opetusta tarjoava Careeria ja Vantaan kaupunki ovat yhteistyössä ideoineet ja toteuttaneet hankkeen, joka kantaa nimeä ”Vanhemmat mukaan kouluun”. Hankkeella on myös sisarhanke, Äidit mukana, mutta selkeyden vuoksi koko opinnäytetyön ajan hankkeista käytetään yhteisnimeä Vanhemmat mukaan kouluun. Hankeidea ja toimintamalli kummallakin hankkeella ovat täysin sama. Hankkeessa on tällä hetkellä mukana neljä koulua Vantaalta: Rajakylän koulu, Lehtikuusen koulu, Kaivokselan koulu ja Mikkolan koulu.

Vanhemmat mukaan kouluun -hankkeen tavoitteena on tarjota perinteistä kotoutumiskoulutusta nopeampi vaihtoehto maahanmuuttajaäideille. Malli vahvistaa suomen kielen oppimista, integroitumista yhteiskuntaan sekä luo maahanmuuttajataustaisille vanhemmille uusia mahdollisuuksia kanssakäymiseen suomalaisen kantaväestön kanssa. Hankkeen tavoitteena on, että jokainen maahanmuuttajavanhempi pystyisi kehittämään suomen kielen taitotasonsa, sekä muut tarvittavat valmiudet sille tasolle, että ne mahdollistaisivat koulutukseen pääsyn ja työelämään siirtymisen nopeutetussa aikataulussa. (Vanhemmat mukaan kouluun -hanke 2019b.)

Hankkeen kohderyhmänä ovat tällä hetkellä kotona lastensa kanssa olevat maahanmuuttajataustaiset äidit, joiden kielitaito on usein hyvin heikko. Osa heistä ei ole osallistunut ollenkaan kotoutumiskoulutukseen ja toisilla taas saattaa olla koulutuksista jo hyvin pitkä aika. Äitejä ohjelmaan on pyritty löytämään välittämällä viestiä lasten kautta. Lapset ovat vieneet kotiinsa esitteitä hankkeesta, sekä samaisia esitteitä on jaettu neuvoloihin ja varhaiskasvatukseen. Toisaalta merkittävä rooli on myös ollut kouluilla, joiden näkemys perheistä on auttanut ohjelmaan sopivia äitejä hakemaan mukaan. (Äidit mukana -tuotekortti 2018.)

Maahanmuuttajaäidit käyvät koulua yhdessä peruskoulun oppilaiden kanssa samoilla oppitunneilla. He opiskelevat yhdessä äidinkieltä ja matematiikkaa. Tämän lisäksi oppituntien jälkeen on pelkästään äideille suunnattua opetusta erillisessä luokkatilassa. Oman opettajansa kanssa äidit tekevät heille annetut kotitehtävät. Näiden oppituntien sisältö koostuu muun muassa tietotekniikasta ja viestinnästä sekä suomalaisesta työelämä- ja yhteiskuntatietoudesta. (Äidit mukana -tuotekortti 2018.)

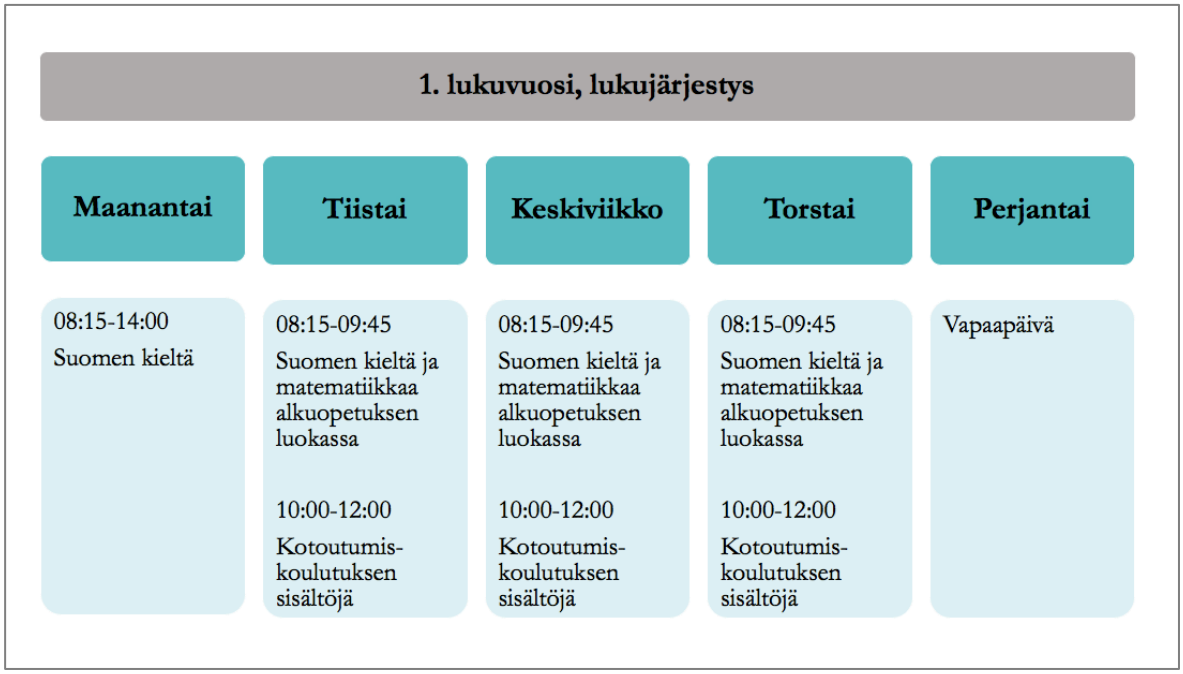

Kuvio 9. Vanhemmat mukaan kouluun -hankkeen esimerkki lukujärjestys (Äidit mukaan -tuotekortti 2018).

Sen lisäksi, että vanhemmat osallistuvat oppitunneille, kotouttamiskoulutus pitää sisällään myös paljon muuta. Oppitunneilla käsitellään yhteiskunnallisia asioita ja opetellaan, kuinka suomalainen yhteiskunta toimii. Vanhemmat käyvät yhdessä ohjaajan kanssa tutustumassa erilaisiin laitoksiin ja toimijoihin, kuten poliisiin. Opetus on monipuolista ja tapahtuu myös usein toiminnan kautta. Pelien ja askartelun kautta pystytään oppimaan asioita myös kuvallisesti ilmaisten. Kuluneiden lukukausien aikana äidit ovat perehtyneet lasten oikeuksiin askartelemalla, keskustelleet haaveistaan pelien lomassa ja saaneet ohjattua uimaopetusta. Opetus on siis hyvin monipuolista, eikä rajoitu ainoastaan oppiaineiden ympärille.

Tavoitteena on, että äidit oppisivat tarvittavia taitoja syyslukukaudella, jotta he voisivat siirtyä kevätlukukaudella työkokeiluun. Koulutus on kaiken kaikkiaan kaksivuotinen. Toisena opiskeluvuonna kielenopiskelu jatkuu ammatillisessa koulutuksessa tai töiden lomassa. Jokainen äiti ohjataan yksilöllisen osaamiskartoituksen perusteella oikealle urapolulle ja heille pyritään saamaan oppisopimuspaikka. (Äidit mukana -tuotekortti 2018.)

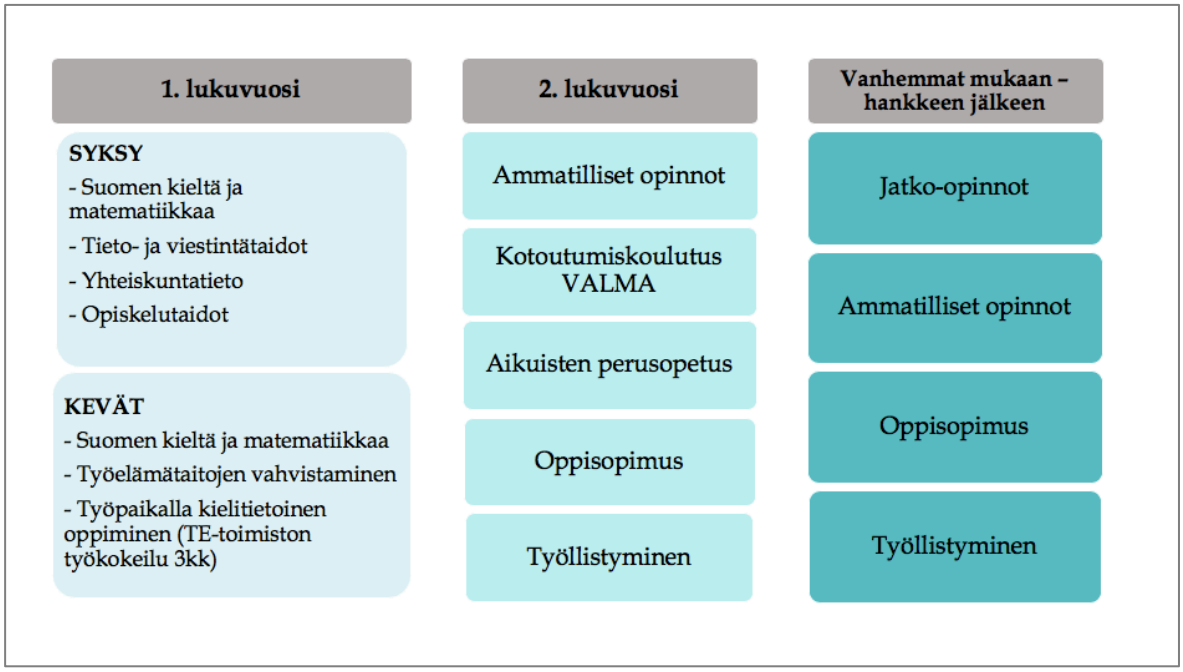

Kuvio 10. Vanhemmat mukaan kouluun -hankkeen sisältö ja jatkopolut (Mukaillen Äidit mukaan -tuotekortti 2018).

Hankeen tavoitteena on nopeuttaa ja tehostaa maahanmuuttajien koulutusta ja kotoutumista, mutta tätä kautta myös ehkäistä syrjäytymistä. Mallin avulla pyritään lisäämään maahanmuuttajavanhempien mahdollisuuksia olla vuorovaikutuksessa suomalaisten kanssa sekä päästä nopeammin osaksi suomalaista yhteiskuntaa. Koulutus antaa vanhemmalle myös valmiudet kanssakäymiseen oman lapsensa opetushenkilöstön kanssa ja tuo tutuksi suomalaisen koulujärjestelmän. (Vanhemmat mukaan kouluun 2019.)

5.2.1 Hankkeen budjetti ja rahoitus

Kuten aiemmin mainittua, hankkeen budjetti laaditaan yhteistyössä Vantaan sivistystoimen kanssa. Budjetin seuranta puolestaan on Vantaan sivistystoimen vastuulla. Budjetti laaditaan aina lukukaudelle ja sen on arvioitu olevan yhden koulun osalta 50 000€ lukukaudessa. Budjetti koostuu Careerian tarjoamien kouluttajien palkoista. Heidän tehtävänään on ohjata koulutuksessa mukana olevia vanhempia kotokoulutuksen oppitunneilla silloin, kun äidit eivät ole mukana yhteisessä opetuksessa lasten kanssa. Tällaisia tilanteita ovat esimerkiksi tutustumiskäynnit, tai muun muassa läksyjen teko ohjatusti koulupäivien jälkeen. Lisäksi budjettiin kuuluu S2- opettajan palkka. Hänen vastuullaan on suomen kielen opetus ja oppilaiden kielellinen kehitys. Mukaan on laskettu myös oppimateriaalikulut ja muut kulut, joita voi aiheutua esimerkiksi tutustumiskäyntien matkalipuista. (Vanhemmat mukaan kouluun -hanke 2019a.)

Hanke toimii tällä hetkellä OPH-rahoituksella, eli opetushallitus rahoittaa toimintaa. Valtion avustuksilla tuetaan koulutuksen kehittämiseen tähtääviä hankkeita, joiden avulla pyritään saamaan aikaan pysyviä parannuksia ja muutoksia. Opetushallitus myöntää rahoitusta valtionavustuksina myös kansainvälistymistarkoituksiin. Vanhemmat mukaan kouluun -hanketta varten opetushallitukselta on haettu rahoitusta aikavälille 1.8.2018-30.6.2020. (Opetushallitus 2020.)

5.3 Hankkeen suorituskyvyn mittaaminen

Toimeksiantajan haastattelussa kävi ilmi, että hankkeen kannalta halutaan selvittää erityisesti kustannuksia, mutta samalla myös hankkeen tehokkuutta verrattuna tällä hetkellä olemassa oleviin kotouttamismalleihin. Parhaaksi vaihtoehdoksi yrityksen tehokkuuden ja suorituskyvyn seurannalle osoittautui toiminnan tehokkuutta mittaavien suorituskykymittareiden luominen. Näin saataisiin kokonaisvaltainen käsitys toiminnan kustannuksista, kuitenkaan unohtamatta hankkeen päätarkoitusta, eli tehokasta kotouttamista. Tehokkaan kotouttamisen mittareina voidaan pitää työllistymistä, kielitaidon oppimista ja maahanmuuttajan omaa kokemusta kotoutumisen onnistumisesta. Kuitenkin tämä kaikki tulisi toteuttaa mahdollisimman kustannustehokkaasti, sillä hanke toimii tällä hetkellä OPH:n myöntämän rahoituksen turvin.

5.3.1 Mittareiden valinta

Hankkeen kohdalla asetelma ei ole täysin perinteinen verrattuna voittoa tavoittelemattomiin organisaatioihin. Kuitenkin hankkeen toiminta vastaa luonteeltaan voittoa tavoittelemattoman organisaation toimintaa, mistä johtuen sitä onkin pyritty peilaamaan voittoa tavoittelemattomien yritysten suorituskyvyn mittaamiseen. Teorian pohjalta ei ollut mahdollista löytää mitään valmista mittaristoa, joka sopisi täysin haluttuun käyttötarkoitukseen. Mittaristo, jolla pystytään seuraamaan kaikkia haluttuja osa-alueita, päätettiin siis luoda itse.

Toiminnan kannalta ei ole tarkoituksenmukaista tehdä laajamittaista selvitystä koko hankkeen suorituskyvyn mittaamisesta, kaikilla sen osa-alueilla, vaan tarkoituksena oli pikemminkin saada hyvä yleiskuva hankkeen kotouttamisen tehokkuudesta ja siihen käytetyistä kustannuksista. Mittaristoon on haluttu valita sekä taloudellisia, että ei-taloudellisia mittareita. Kaikkia toiminnan tavoitteita ei ole mahdollista mitata rahassa, joten tätä varten on oltava omia mittareita. Oheisessa kuviossa (ks. Kuvio 11) on eri osa-alueet, jotka vaikuttavat Vanhemmat mukaan kouluun -hankkeen onnistumiseen. Osa-alueiksi on valittu tekijöitä, joiden avulla pystytään mittaamaan Vanhemmat mukaan kouluun -hankkeen suori-

tuskykyä ja kotoutumisen tehokkuutta. Kotoutumistehokkuus on käsitteenä hieman keinotekoinen, mutta kuitenkin varsin informatiivinen. Tutkimuksessa halutaan selvittää, kuinka onnistuneesti Vanhemmat mukaan kouluun -hankkeessa olevat äidit kotoutuvat Suomeen ja sitä varten on laadittu mittareita.

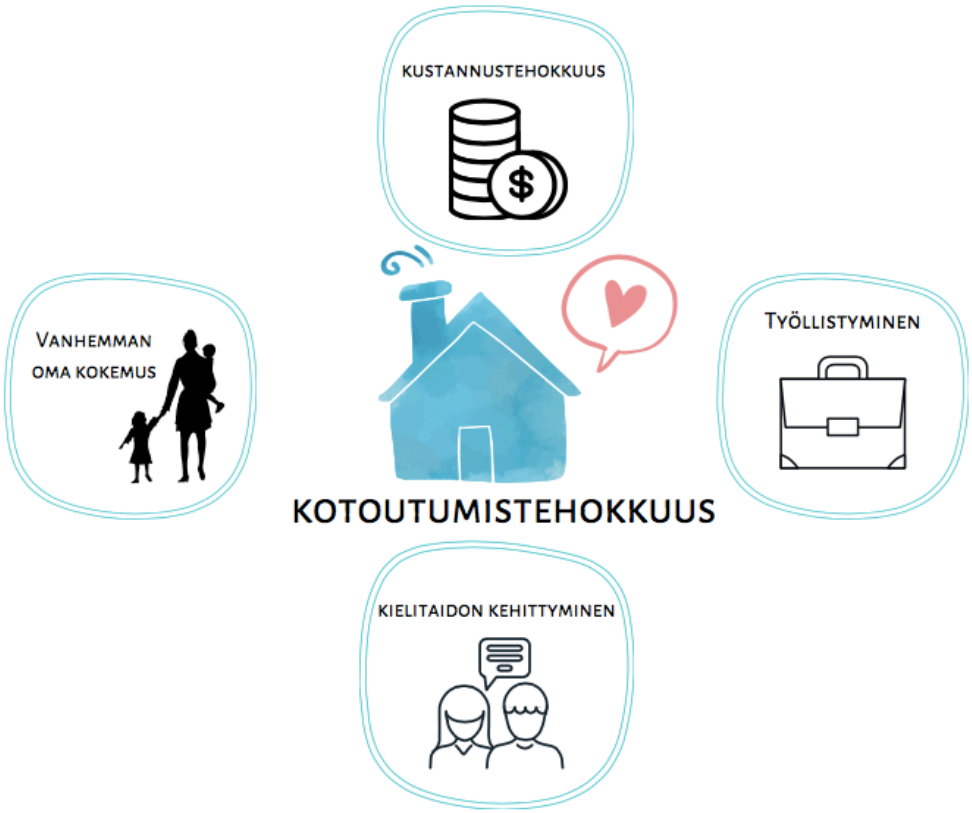

Kuvio 11. Kotoutumistehokkuuden eri osa-alueet

Jotta toiminnan tehokkuutta voidaan mitata, tulee aiheutuneet kustannukset suhteuttaa tuotokseen. Tämän takia kustannusten selvittäminen on tärkeä osa tutkimusta. Kustannukset on pyritty selvittämään käytössä olevien tuloslaskelmien ja annettujen lisätietojen avulla. Aina suoraa tehokkuutta ei ole mahdollista mitata, sillä on mahdotonta mitata, kuinka paljon panoksia eri osa-alueisiin on käytetty. Koulutuksella halutaan kotouttaa mahdollisimman kokonaisvaltaisesti, eikä ole erikseen määriteltävissä millä panoksilla ollaan aikaansaatu kielenoppimista ja millä esimerkiksi työllistymistä. Tutkimus päätettiin toteuttaa valitsemalla kolme kotoutumisen osa-aluetta, jotka ovat työllistyminen, kielitaidon kehitys ja vanhemman oma kokemus hankkeesta. Kotoutumisen tehokkuutta mitataan näiden osa-alueiden kehityksenä ja kustannukset huomioon ottaen.

Ensimmäisenä käsitellään työllistymistä hankkeen kautta. Työllistyminen yksin ei riitä kattavaan kotoutumiseen, mutta usein työpaikan myötä muutkin elämän osa-alueet alkavat järjestyä. Työttömyys aiheuttaa mittavia kuluja joko suoraan esimerkiksi sosiaalitukien muodossa, tai välillisesti terveydenhuollon kustannusten lisääntyessä. Tämän takia osana tutkimusta on mitattu Vanhemmat mukaan -kouluun hankkeen työllistävää vaikutusta ja

sitä, mihin äidit hankkeen jälkeen etenevät. Tutkimuksessa on otettu huomioon myös hankkeen keskeyttäneet ja muualle muuttaneet.

Toisena mitataan hankkeeseen osallistuvien äitien kielitaidon kehitystä hankkeen aikana. Hankkeessa mukana olevat äidit ovat noin 30−50 -vuotiaita ja heidän kielitaitonsa on hankkeen alkaessa hyvin alkeellista, ellei olematonta. Kielen oppiminen on yksi kotoutumisen päätavoitteista, sillä se helpottaa arkea ja edistää merkittävästi esimerkiksi töiden saantia. Tästä syystä kielitaidon onkin katsottu olevan yksi kotouttamisen tärkeimmistä osa-alueista ja sen takia sen kehitystä ja tehokkuutta halutaan seurata myös tässä tutkimuksessa.

Jotta kotoutumisen tehokkuudesta saataisiin mahdollisimman laaja kokonaiskuva, haluttiin tutkimuksessa ottaa huomioon Vanhemmat mukaan kouluun -hankkeessa mukana olleiden vanhempien mielipide hankkeesta. Kolmantena mittarina huomioidaankin vanhempien mielipide hankkeesta ja sen vaikutuksista. Vanhemmilta kysyttiin mielipidettä siitä, onko hankkeessa mukana oleminen helpottanut kotoutumista Suomeen ja onko hankkeen ansiosta arki sujuvampaa Suomessa. Kysymysten avulla pyrittiin selvittämään kuinka tehokkaana vanhemmat itse kokevat hankkeen toiminnan ja millaisia havaintoja he ovat tehneet ympärillään.

5.3.2 Vanhemmat mukaan kouluun -hankkeen ja vertailukelpoisen kotouttamismallin kustannukset

Vanhemmat mukaan kouluun hankkeeseen on osallistunut lukuvuonna 2018-2019 23 opiskelijaa Lehtikuusen koulussa ja lukuvuonna 2019-2020 36 opiskelijaa Lehtikuusen ja Mikkolan kouluissa. (Meriläinen 3.3.2020.) Tutkimuksessa keskitytään kuitenkin ainoastaan lukuvuoteen 2018-2019, sillä kaikki kustannukset kuluvan vuoden osalta eivät ole vielä varmuudella tiedossa. Kuluja hankkeesta on kertynyt lukuvuonna 2018-2019 yhteensä n. 50 000€. Tuloslaskelman pohjalta kustannuksia on yhteensä lukuvuonna 2018-2019 ollut 31 084,70 €, mutta kaikki kertyneet kustannukset eivät näy hankkeen tuloslaskelmassa. Yhden hankkeessa mukana olevan opettajan palkkakuluista puolet kirjataan Vanhemmat mukaan kouluun -hankkeelle ja puolet Äidit mukana -sisarhankkeen kuluksi, sillä opettaja osallistuu kummankin ryhmän opetukseen. Osa kuluista on saattanut tulla maksettavaksi vasta lukuvuoden päättymisen jälkeen, eikä niistä ole tehty varausta tilikaudelle. Tällaisiä kuluja ovat esimerkiksi osa oppimateriaaleista, jotka kunta laskuttaa viiveellä. (Perokorpi-Sulin 2.4.2020.)

Kuluista suurin osa koostuu henkilöstön kuukausipalkoista ja muista henkilösivukuluista. Loma-ajan palkkoja ei ole huomioitu tuloslaskelmassa, sillä ne menevät klusterilta, jonka

palkkalistoilla opettajat ovat, koska opettajat työskentelevät hankkeelle vain 2,5 päivää viikossa. (Perokorpi-Sulin 2.4.2020.) Muita kustannuksia hankkeelle aiheutuu matkakustannuksista, elintarvikkeista ja mainoslahjoista. Näiden osuus on kuitenkin kokonais mittakaavassa varsin vähäinen. Paras mahdollinen arvio hankkeen kustannuksista olemassa olevien seurantajärjestelmien ja tietojen pohjalta on 50 000€/koulu. Opetushallituksen (2018) mukaan työpäivien lukumäärä lukuvuonna 2018-2019 oli 188. Vanhemmat mukaan kouluun -hanke alkaa kuitenkin hieman myöhemmin, syyskuun alkupuolella. Tämän pohjalta on laadittu laskelma Vanhemmat mukaan kouluun -hankkeen työpäivienmäärästä, ryhmäkohtaisista kustannuksista, yhden henkilön lukuvuoden hinnasta ja päivän hinnasta yhden henkilön osalta. (ks. Taulukko 3.)

Taulukko 3. Vanhemmat mukaan kouluun -hankkeen kustannukset (Perokorpi-Sulin 2.4.2020).

Koulutusohjelma	**Ryhmän hinta**	**Henkilön lukuvuoden hinta**	**Yhden henkilön päivähinta**
Vanhemmat mukaan kouluun -hanke, lukuvuosi 2018-2019	50 000€	2 174 €	2 174€/173 = 12,56 €

Oheiseen taulukkoon on vastaavasti koottu TE-toimiston samankaltaisen kotoutumispolun kustannukset (ks. Taulukko 4). Vertailukelpoiseksi kotoutumisohjelmaksi on valittu Alkuvaiheen hidas polku -koulutusohjelma. Se on kestoltaan 160 opiskeilijatyöpäivää, eli hieman lyhyempi, kuin Vanhemmat mukaan kouluun -ohjelma. Opetuksen sisältö on samankaltainen, kuin Vanhemmat mukaan kouluun -hankkeessa, sillä opetettavina aineina on muun muassa viestintä- ja tietotekniikkataitoja ja matematiikkaa.

Taulukkoon on koottu kolme vaihtoehtoista skenaariota, sillä opiskelijatyöpäivän hinta vaihtelee alueittain. Hinta riippuu hankinnanjakautumisesta palveluntuottajien kesken sekä alueellisista eroista hankintamäärissä. Hinnoissa on myös otettu huomioon sertifikaattien osuudet (Savolainen 5.2.2020). TE-toimiston ensimmäisessä skenaariossa huomioidaan halvin mahdollinen opiskelijatyöpäivän hinta. Toisessa skenaariossa hintana on käytetty opiskelijatyöpäivän keskimääräistä hintaa, jossa on otettu huomioon hankinnan jakautuminen palveluntuottajien kesken sekä alueelliset erot hankintamäärissä. Kolmas skenaario puolestaan on laskettu kalleimman mahdollisen hinnan mukaan. Kyseessä on siis kaikissa skenaarioissa sama Alkuvaiheen hidas polku -koulutusohjelma, mutta hinnan vaihtelun takia vertailua on haluttu tehdä kolmen vaihtoehtoisen skenaarion avulla.

Taulukko 4. Alkuvaiheen hidas polku (160 otp) -koulutusohjelman kustannukset (Savolainen 5.2.2020).

Koulutusohjelma	**Ryhmän hinta**	**Henkilön lukuvuoden hinta**	**Yhden henkilön päivähinta**
Alkuvaiheen hidas polku Skenaario 1: Edullisin hinta	64 045 €	4 003 €	19,78 €
Alkuvaiheen hidas polku Skenaario 2: Keskimääräinen hinta	74 407 €	4 650 €	22,98 €
Alkuvaiheen hidas polku Skenaario 3: Kallein hinta	80 364 €	5 023 €	24,82 €

Tutkimuksessa on käytetty mittayksikkönä päiväkohtaista hintaa, mutta on kuitenkin otettava huomioon, että opetuspäivien pituus saattaa vaihdella. Jos opetusta järjestetään joinakin päivinä toisessa hankkeessa neljä tuntia ja toisessa kuusi tuntia, on tuntikohtaisissa kustannuksissakin merkittävä ero. Tietysti myös oppimista ehtii tapahtua huomattavasi enemmän, mikäli koulupäivä on pidempi. Koska tarkkoja päivien pituuksia ei ole hankkeiden osalta tiedossa, on tutkimuksessa huomioitu vain päivien lukumäärä.

5.3.3 Työllistyminen hankkeen kautta

Hankkeen maahanmuutajia työllistävä vaikutus on laskettu suhteuttamalla työllistyneiden määrä kaikkiin hankkeeseen osallistuneisiin. Valitettavasti TE-toimiston puolelta ei ole mahdollista saada vertailukelpoista dataa tälle, sillä kotoutuvien joukko on siellä hyvin laaja. Koska TE-toimiston vertailukelpoisista kotouttamismalleista ei ollut mahdollista saada tietoon, kuinka moni on työllistynyt heti kotoutumisohjelma jälkeen, on tässä tutkimuksessa päätetty käyttää yleisesti arvioitua 5% tasoa. Tiedon katsotaan tässä kohtaa olevan riittävä, sillä sen on arvioitu vastaavaan yleistä työllistymisen tasoa heti koulutuksen jälkeen, koulutusohjelmasta riippumatta. Mikäli olisi ollut mahdollista saada tarkempi tieto nimenomaan vertailussa olevista koulutusohjelmista, olisi tutkimustuloksesta tullut luotettavampi.

Tehokkuutta voidaan kuitenkin tarkastella suuntaa-antavasti peilaamalla Vanhemmat mukaan kouluun -hankkeen jälkeen työllistyneiden osuutta yleisiin työllisyystilastoihin koulutuksen jälkeen. Kuten jo teoriaosuudessa kävi ilmi, työllistymisen todennäköisyys lähtee voimakkaaseen kasvuun heti koulutuksen jälkeen. Keskimäärin koulutuksen päättymiskuukauden lopussa noin 5% maahanmuuttajista on töissä, kun taas jo ensimmäisen kuu-

kauden jälkeen koulutuksesta noin 9% maahanmuuttajista on työllistynyt. Pitkällä aikavälillä kasvu hidastuu ja jää hieman alle 50 prosenttiin. Vanhemmat mukaan hankkeen kohdalla on tilastoitu henkilöiden jatkosijoittuminen heti koulutuksen jälkeen seuraavalla tavalla:

Taulukko 5. Vanhemmat mukaan kouluun hankkeessa mukana olleiden jatkosijoittuminen heti hankkeen jälkeen, Lehtikuusen koulu 2018-2019

Ammatillisessa koulutuksessa	5
Aikuisten perusopetuksessa	3
Työelämässä	1
Jäänyt äitiyslomalle	2
Kotoutumisajalla poluttunut kielikoulutukseen	3
Poluttunut muuhun kielikoulutukseen/kerhotoimintaan	6
Muussa toiminnassa (esim. eläkkeellä, sairaslomalla)	1
Työvoimakoulutuksessa	2
Muuttanut muualle	0
Osallistuneet yhteensä	23

Taulukon perusteella nähdään, että heti koulutuksen jälkeen työelämässä on yksi henkilö. Tämä vastaa 4,35 prosenttia osallistuneista, mikä on hyvin lähelle yleistä tasoa. Nyt käytettävät luvut on tilastoitu heti koulutuksen päättymisen jälkeen, joten on siis oletettavaa, että työllistyminen lähtee voimakkaaseen kasvuun tämän jälkeen. Vanhemmat mukaan kouluun hanke siis näyttäisi vastaavan yleistä tasoa työllistämistehokkuuden näkökulmasta.

On kuitenkin otettava huomioon, että kaikkien kohdalla työllistyminen heti hankkeen jälkeen ei ole mahdollista. Osa hankkeessa mukana olleista on täysin kielitaidottomia mukaan lähtiessään ja tarvitsevat runsaasti tukea niin lukemisen, kuin kirjoittamisenkin opiskelussa. Huomion arvoista on se, että hankkeen aikana työkokeilussa on ollut mukana 11 äitiä, mikä tarkoittaa 48 prosenttia osallistuneista. Hankkeessa mukana olleista suurin osa on jatkanut myös kouluttautumisen ja työllistymiseen ohjaavan koulutuksen parissa, mikä antaakin viitteitä siitä, että heillä on jatkossa parempi todennäköisyys työllistyä. Hankkeesta äitiyslomalle on jäänyt kaksi henkilöä ja muuhun toimintaan siirtynyt yksi. Aktiivisesti kouluttautumassa tai työelämässä on siis hankkeen jälkeenkin yhä 87% osallistuneista.

Aktiivinen osallisuus ehkäisee syrjäytymiseltä ja henkilö sopeutuu paremmin osaksi yhteiskuntaa. Työllistymisen aiheuttama positiivinen kierre vauhdittaa kotoutumista ja saa aikaan sosiaalista hyvinvointia ja hyväksytyksi tulemisen tunteen. Kun henkilö voi hyvin ja

kokee kuuluvansa joukkoon, on kotoutumisen onnistuminen todennäköisempää ja vaivattomampaa.

5.3.4 Kielitaidon kehittyminen onnistuneen kotoutumisen mittarina

Kielitaidon saavuttaminen on yksi kotoutumiskoulutuksen tärkeimmistä tavoitteista ja siksi onkin järkevää seurata sen kehitystä. Opetushallitus on asettanut kotoutumiskoulutuksen kielitaidoksi eurooppalaisen viitekehyksen mukaisen taitotason B1.1, eli toimivan peruskielitaidon (ks. kuvio 12). Vanhemmat mukaan kouluun -hankkeeseen osallistuneiden kielitaidon lähtötaso on mitattu hankkeen alkaessa ja vastaavasti päättyessä. Vertailuun on saatu mukaan TE-toimiston kautta Alkuvaiheen hidas polku -koulutusohjelmaan osallistuneiden vastaavat tulokset. Näitä kahta vertaamalla voidaan nähdä kielitaidon kehitys eri koulutusohjelmissa.

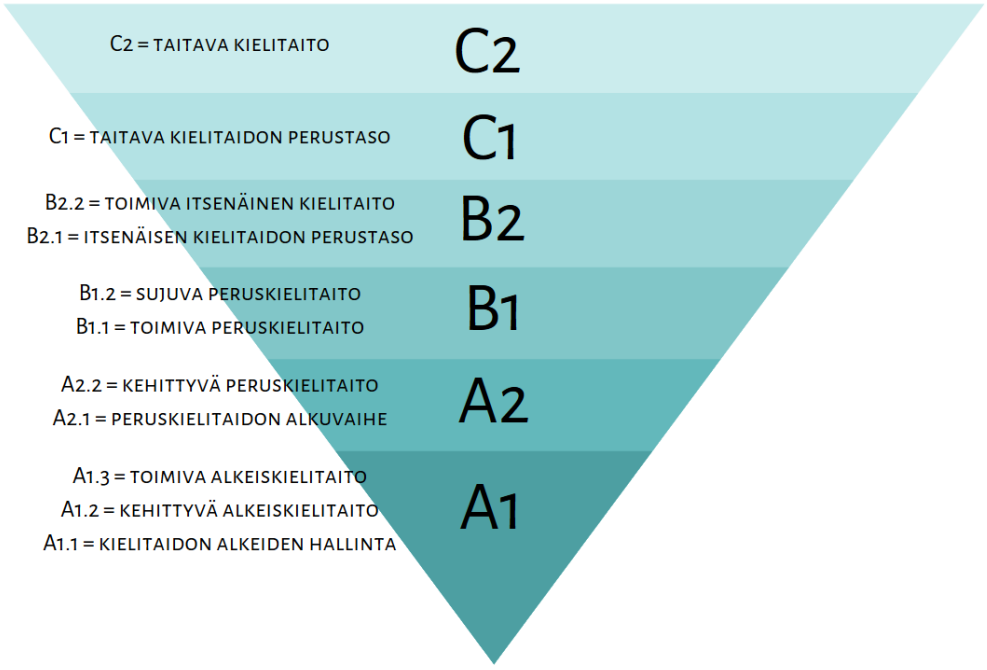

Kuvio 12. Eurooppalaisen viitekehyksen mukaiset kielen taitotasot (Liite 1).

Vanhemmat mukaan kouluun -hankkeen kielitestiin on osallistunut 15 oppilasta, joista yhdeksän on ollut paikalla kirjallista lähtö- ja lopputasoa arvioitaessa. Kirjoitustaidon lähtötaso vaihteli Vanhemmat mukaan kouluun -hankkeessa mukana olleilla nollasta tasolle A2.1 peruskielitaidon alkuvaihe ja puhetaito nollasta tasolle B1.2 sujuva peruskielitaito. Opiskelijoista neljällä kielitaito on kasvanut yhden asteen ylöspäin ja yhdellä peräti kaksi tasoa. Kolmella taitotaso on säilynyt ennallaan. Koska testiin osallistui jälkimmäisellä kerralla vain yhdeksän oppilasta, ei viiden taitotason kehitystä ole pystytty osoittamaan. Kie-

litaidon lähtötason testi on tehty oppilaille viiden viikon opintojen jälkeen, missä ajassa oppilaat ovat jo voineet parantaa hieman kielitaitoaan. Lähtötason testeistä saadut tulokset eivät siis ole täysin autenttisia.

Kun tarkastellaan taitotasojen kehitystä keskimäärin huomataan, että yhden opiskelijan kirjoitustaito on kasvanut keskimäärin 0,67 taitotasoa koulutuksen aikana. Tämä tarkoittaa sitä, että yhden lukuvuoden aikana opiskelijan taidot kehittyvät sen verran, että hän ei aivan ylety taidoiltaan seuraavalle kielen taitotasolle eurooppalaisen viitekehyksen mukaan, mutta on kuitenkin selvästi ylittänyt puolivälin edetessään kohti seuraavaa tasoa.

Koska tutkimuksen tarkoituksena on tarkoitella toiminnan tehokkuutta, tulee tarkastella myös hajontaa. Tämän takia kielitaidonkehitys on taulukoitu henkilöiden mukaan, jotta yksittäiset poikkeavuudet erottuisivat (ks. taulukko 6). Taulukkoon on värikoodattu kielitaidon kehitys sen mukaan, kuinka paljon opiskelijan kielitaito on kehittynyt. Mitä tummempi vihreä on, sitä enemmän kielitaito on kehittynyt. Jos taas kielitaito on pysynyt samana, väri on keltainen. Merkittävä huomio on, että kielitestien mukaan joillakin lopputason testi on mennyt huonommin, kuin lähtötason arvio. Tällaiset tapaukset on merkitty punaisella. On kuitenkin hyvin epätodennäköistä, että kielitaito olisi heikentynyt vuoden opiskelun aikana. Testiin voivat vaikuttaa ulkopuoliset tekijät, kuten stressaava tilanne, tai jos henkilö on ollut esimerkiksi sairaana lopputestin aikana. Mikäli kielitaito ei ole juuri muuttunut, on toki mahdollista, että taitotaso on pysynyt jotakuinkin samana ja päivästä riippuen puhuminen, tai kirjoittaminen, on voinut tuntua kankeammalta.

Taulukko 6. Vanhemmat mukaan kouluun -hankkeen oppilaiden taitotasojen kehitys (Tanneraho 27.1.2020).

Lähtöarvosana, kirjoitus	Loppuarvosana, kirjoitus	Lähtöarvosana, puhe	Loppuarvosana, puhe
A2.1	A2.1	A2.1	A2.2
A1.2	A1.3	A2.1	A2.2
0	-	A2.2	A2.1
0	-	A1.2	A2.1
A1.2	-	A2.2	-
0	alle A1.1	A1.3	A1.3
A1.3	-	B1.1	-
A1.3	A1.2	A1.3	A2.1
A2.1	A2.1	B1.2	B2.1
A1.2	A1.2	A2.1	A2.1
A1.3	A2.1	A1.3	A2.1
0	-	A1.1	-
A1.2	-	A2.1	A2.1
0	Alle A1.1	A1.1	-
A1.2	A2.1	A2.1	A2.2

Opiskelijoista 11 oli paikalla puhetaitoa testattaessa sekä loppu- että alkutestin aikana, joten ainoastaan heidän taitojensa kehitystä voidaan arvioida. Lähtökohtaisesti puhetaito on ollut paremmalla tasolla jo heti alussa, kuin kirjoitustaito, ja siitä johtuen arvosanat ovat parempia. Puhetaidon kehitys on kuitenkin ollut jokseenkin samalla tasolla, kuin kirjoitustaidon, sillä neljällä oppilaalla puhetaito on parantunut yhdellä taitotasolla ja yhdellä peräti kaksi taitotasoa. Kolmella taitotasossa ei ole tapahtunut ollenkaan muutosta. Puhetaito on kehittynyt keskimäärin 0,73 taitotasoa yhden lukukauden aikana eurooppalaisen viitekehyksen mukaan. Puhetaito on siis kehittynyt hieman nopeammin, kuin kirjoitustaito.

Vertailussa mukana olevaan kotoutumisohjelmaan osallistuneet ovat puolestaan kaikki lähteneet nollatasolta. Lähtötason on mitattu olevan alussa nolla, eli suomen kielen taitoa ei ole ollut, tai se on ollut niin vähäistä, ettei sitä voida vielä arvostella. Vanhemmat mukaan kouluun -hankkeen osalta saatavilla oli täsmälliset kielitestien tulokset niin alku-, kuin loppu vaiheesta. Koska vertailussa olevasta hankkeesta ei ole ilmoitettu lähtötason testejä, on otettava huomioon, etteivät tulokset välttämättä ole yhtä tarkkoja. Vertailuaineistona käytetään opiskelijoiden tuloksia, jotka ovat osallistuneet Alkuvaiheen hidas polku -koulutusohjelmaan. Koulutusohjelma kestää 160 opiskelijatyöpäivää.

Taulukko 7. Alkuvaiheen hidas polku -koulutusohjelman oppilaiden kielitaidon kehitys (Ruuskanen 15.4.2020).

Lähtöarvosana	Loppuarvosana, kirjoitus	Loppuarvosana, puhe
0	A1.3	A2.1
0	A1.3	A2.2
0	A1.3	A1.3
0	A1.3	A1.3
0	A1.3	A2.1
0	alle 1.3	alle 1.3
0	A2.1	A2.2
0	A2.1	A2.1
0	A1.3	A2.1
0	A2.1	A2.1
0	A2.1	A1.3
0	A2.1	A2.1
0	A2.1	A2.1
0	A2.2	A2.2
0	A2.1	A2.1

Tuloksista on nähtävissä, että kaikkien oppilaiden kielitaito on kohentunut koulutusohjelman aikana. Taulukkoon on merkitty värikoodein kielitaidon kehitys. Mitä tummempi vihreä on, sitä enemmän kielitaito on kehittynyt (ks. Taulukko 7). Oppilaiden kirjoitustaso on kasvanut kotoutumisohjelman aikana keskimäärin 3,6 taitotasoa henkilöä kohti. Tulos on saatu laskemalla kaikkien koulutusohjelmassa mukana olleiden taitotasojen keskiarvo. Puhetaito puolestaan on parantunut 3,9 taitotasoa tutkintajakson aikana.

Tuloksista on havaittavissa vastaavaa yhdenmukaisuuttaa, kuin Vanhemmat mukaan kouluun -hankkeen tuloksissa. Puhe- ja kirjoitustaito kehittyvät lähes samaa vauhtia. Kuitenkin vastaavasti puhetaito on kehittynyt hieman nopeammin kotoutumisjakson aikana, kuin kirjoitustaito. Tulos on varsin luonnollinen, sillä suullista tuottamista varten ei esimerkiksi tarvitse osata täsmällisiä lauserakenteita tullakseen ymmärretyksi ja elekieltä on mahdollista käyttää ilmaisemisen tukena. Kuitenkin taas epäselvät lauserakenteet, tai väärin kirjoitetut sanat erottuvat kirjallisesta tuottamisesta armottomammin ja tulos voi näin helposti jäädä hieman puhetaitoa heikommaksi.

5.3.5 Kielitaidon kehityksen kustannustehokkuus

Jotta kielenopetuksen kustannustehokkuutta voitaisiin tarkastella, tulee kielitestien tulokset pystyä suhteuttamaan käytettyihin kustannuksiin. Tätä varten kielen taitotasot on muutettu prosenttiyksiköiksi. Kielenkehityksen taitotasot eivät etene tasaisin välein ja sen takia ja kehitys on kuvattu taulukossa 8. Prosentuaalista muutosta voidaan verrata kustannuksiin ja näin vertailla kahden hankkeen välistä kustannustehokkuutta.

Taulukko 8. Eurooppalaisen viitekehyksen mukaiset kielen taitotasot prosentuaalisiksi muutettuna (Liite 1).

C2	C2	100,00 %
C1	C1	83,33 %
B2	B2.2	66,67 %
	B2.1	58,33 %
B1	B1.2	50,00 %
	B1.1	41,67 %
A2	A2.2	33,33 %
	A2.1	26,67 %
A1	A1.3	20,00 %
	A1.2	13,33 %
	A1.1	6,67 %

Hankkeesta on tiedossa ainoastaan kokonaiskustannukset, eikä kustannuksia ole jaoteltu eri kustannuspaikoille erikseen esimerkiksi oppiaineiden mukaan. Tämän takia onkin tärkeää huomata, että on mahdollista, että tosiasiallisesti toisessa hankkeessa panostetaan rahallisesti enemmän nimenomaan kielitaitoa kohottavaan opetukseen, kun taas toisen oppisisällöissä rahallinen panostus voisi mahdollisesti olla esimerkiksi tietotekniikkataitojen kehittämisessä. Koska eriytettyjä budjetteja ei ole tiedossa, on tehty oletus, että kummassakin hankkeessa käytetään varoja tasaisesti kotoutumisen jokaiselle osa-alueelle. Saaduissa laskelmissa esiintyvät euromääräiset summat eivät kuitenkaan ole tästä johtuen realistisia, vaan raha toimii tässä enemmänkin tehokkuuden mittarina. Samalla rahalla hankitaan kummankin hankkeen kohdalla paljon muutakin, kuin kielitaito, mutta verrattaessa hankkeita keskenään, on euromääräisistä summista helppo nähdä kumman hankkeen kohdalla kielen opetus on kalliimpaa ja kumman edullisempaa.

Vanhemmat mukaan kouluun -hankkeessa yhden opiskelijan prosentuaalinen kehitys sekä kirjallisessa, että suullisessa kielitaidossa yhteensä kasvoi keskimäärin 9,44 prosenttiyksikköä. Hankkeen kokonaiskustannukset henkilöä kohti ovat 2 174 €. Yhden prosenttiyksikön hinnaksi voidaan siis ajatella 230,30€. Vastaavat laskelmat voidaan tehdä myös

kaikkien TE-toimiston skenaarioiden pohjalta. Koska kaikkien kolmen skenaarion kohdalla kyse on samasta koulutusohjelmasta, oppimistulos ei tietenkään muutu. Alkuvaiheen hidas polku -koulutusohjelmassa henkilön yhteenlaskettu kielitaidon kehitys sekä kirjallisessa-, että suullisessa kielitaidossa kasvoi koulutusohjelman aikana 49 prosenttiyksikköä. Taulukossa 9 on esitetty koulutuksen erihintaisten skenaarioiden pohjalta tehdyt laskelmat, kuinka paljon maksaisi kehittää kielitaitoa yksi prosenttiyksikkö.

Taulukko 9. Alkuvaiheen hidas polku -koulutusohjelman kielenkehityksen hinta

Skenaariot	Henkilön hinta	Kieli kehittyy yhden prosenttiyksikön
Alkuvaiheen hidas polku Skenaario 1: Edullisin hinta	4 003 €	81,69 €/ prosenttiyksikkö
Alkuvaiheen hidas polku Skenaario 2: Keskimääräinen hinta	4 650 €	94,90 €/ prosenttiyksikkö
Alkuvaiheen hidas polku Skenaario 3: Kallein hinta	5 023 €	102,51 €/ prosenttiyksikkö

5.3.6 Maahanmuuttajien oma kokemus hankkeesta

Vanhemmat mukaan kouluun -hankkeessa mukana olleille äideille tehdyn kyselyn avulla haluttiin selvittää heidän kokemuksiaan hankkeesta (ks. Liite 2. ja Liite 3.). Kyselyyn vastasi yhteensä 20 henkilöä, jotka ovat tällä hetkellä opiskelemassa Vanhemmat mukaan kouluun -ohjelmassa. Vastaajat ovat iältään 31−56 -vuotiaita ja keski-ikä on noin 40 vuotta. Henkilöiden asuinaika Suomessa vaihtelee melko laajasti, kahdesta vuodesta peräti kahteenkymmeneen vuoteen. Vastaajista 90% on ollut Vanhemmat mukaan kouluun -hankkeessa vasta vajaan vuoden, eli kyseessä on heidän ensimmäinen lukuvuotensa hankkeen parissa.

Kotoutumisen tulee tarjota maahanmuuttajille suomen kielen opetusta ja tarpeen niin vaatiessa myös yhteiskunnallisia taitoja. Myös Vanhemmat mukaan kouluun -hankkeessa äideille annetaan opetusta kummallakin osa-alueella ja siksi tutkimuksessa on haluttu kuulla myös äitien oma mielipide opetuksen onnistuneisuudesta. Kyselyyn vastanneista äideistä selvästi suurin osa on oppinut lisää suomalaisesta yhteiskunnasta. ”Olen oppinut lisää suomalaisesta yhteiskunnasta” -väittämän koki 50% vastaajista pitävän täysin paikkansa ja 40% jokseenkin paikkansa. Vanhemmat ovat siis pääosin kokeneet oppineensa uutta suomalaisesta yhteiskunnasta, mikä voidaan nähdä kotoutumista parantavana tekijänä.

Vastaajista ainoastaan yksi on ollut jokseenkin erimieltä ja vain yksi täysin erimieltä väittämän kanssa. On otettava huomioon, että erimieltä olevat vastaukset voivat johtua myös esimerkiksi siitä, että vastannut äiti on ehtinyt jo asua pidempään Suomessa, eikä ole toistaiseksi oppinut uutta tietoa yhteiskunnasta hankkeen myötä, sillä hänen pohjatietonsa ovat olleet niin hyvät. Toisaalta vastaukset voivat myös johtua vastaajien heikosta kielitaidosta, sillä kysymysten ymmärryksen kanssa on voinut olla vaikeuksia.

Kyselyn toinen väittämä ”kykyni selviytyä arjesta Suomessa on parantunut” sai eniten neutraaleja vastauksia. Suurin osa vanhemmista on ollut mukana kotoutumisohjelmassa vasta vajaan vuoden ja vaikutukset arjessa eivät välttämättä vielä näy. Toisaalta oma arki ei välttämättä pyöri niin paljon suomen kielen ympärillä, että siinä tapahtuisi merkittävästi muutoksia. Kysymys on siis ehkä hieman monitulkintainen ja vastaajat ovat voineet tulkita sen eri tavoin. On positiivista huomata, että koulutus on saanut äidit käyttämään suomen kieltä enemmän kuin ennen. 20% vastaajista oli täysin samaa mieltä väitteen ”käytän enemmän suomen kieltä kuin ennen” kanssa ja 40% samaa mieltä. On hyvin luonnollista, että kielenkäyttö lisääntyy samalla, kun sitä oppii lisää. Toisaalta myös rohkea kielenkäyttäminen lisää oppimista.

Koska kotoutuminen tulisi nähdä kaksisuuntaisena prosessina kysymysten avulla oli myös tarkoituksena selvittää ovatko vanhemmat itse kokeneet muutoksia suomalaisten vastaanottavuudessa, tai suhtautumisessa heihin. Väitteeseen ”ihmiset suhtautuvat minuun eri tavalla, kun puhun heille suomea” tulleissa vastauksissa oli hajontaa eniten, mikä viittaisi siihen, että kokemukset ovat olleet hyvin vaihtelevia (ks. kuvio 13). Joidenkin kokemus on ollut, että suomen kielellä puhuminen vaikuttaa ihmisten suhtautumiseen, kun taas toisen mielestä kielellä ei ole ollut vaikutusta.

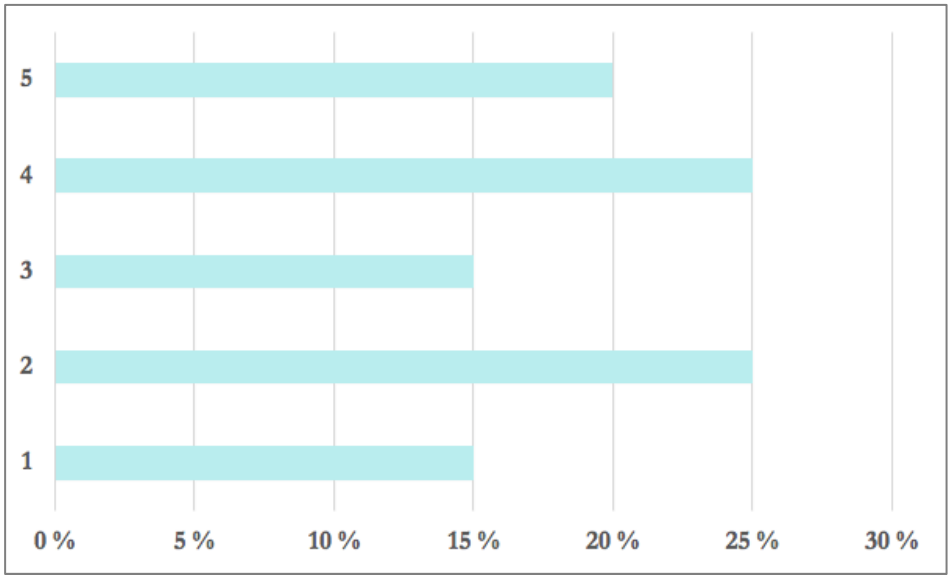

Kuvio 13. Kysymys 4. Ihmiset suhtautuvat minuun eri tavalla, kun puhun heille suomea (1= Täysin erimieltä, 5=Täysin samaa mieltä)

Positiivisia tuloksia on nähtävissä myös vanhempien yhteiskunnallisessa osallisuudessa. Vanhemmista 30% oli täysin samaa mieltä ja 25% samaa mieltä väitteen ”haluan osallistua enemmän yhteiskunnallisiin asioihin” kanssa. Toisaalta kaikkiin koulutus ei ole vaikuttanut samalla tavalla. Yksilöllisiä eroja löytyy ja yksi koulutukseen osallistuneista onkin ilmoittanut olevansa täysin päinvastaista mieltä väitteen kanssa. Toisinaan kyse voi olla siitä, että koulutus ei ole saanut muutosta aikaan, mutta joissakin tapauksissa syy voi olla myös ihmisen omissa kiinnostuksenkohteissa. Kaikkia ei välttämättä yksinkertaisesti kiinnosta osallistua yhteiskunnallisiin asioihin, kuten äänestämiseen tai muuhun vaikuttamiseen.

Kysymys omasta identiteetistä ei välttämättä ole helpoimmasta päästä. Vuosi on lyhyt aika ja identiteetissä tapahtuvia muutoksia voi olla vaikea tarkastella niin lyhyellä aikavälillä. Väitteeseen ”koen suomalaisuuden vahvemmin osaksi identiteettiäni, kuin ennen” vastaukset olivatkin hyvin vaihtelevia. 35% Vastanneista koki olevansa samaa mieltä ja 35% olivat neutraaleja asian suhteen. Vastaukset painottuivat kuitenkin enemmän myönteiseen suuntaan, joten muutoksia voidaan nähdä positiivisempaan suuntaan.

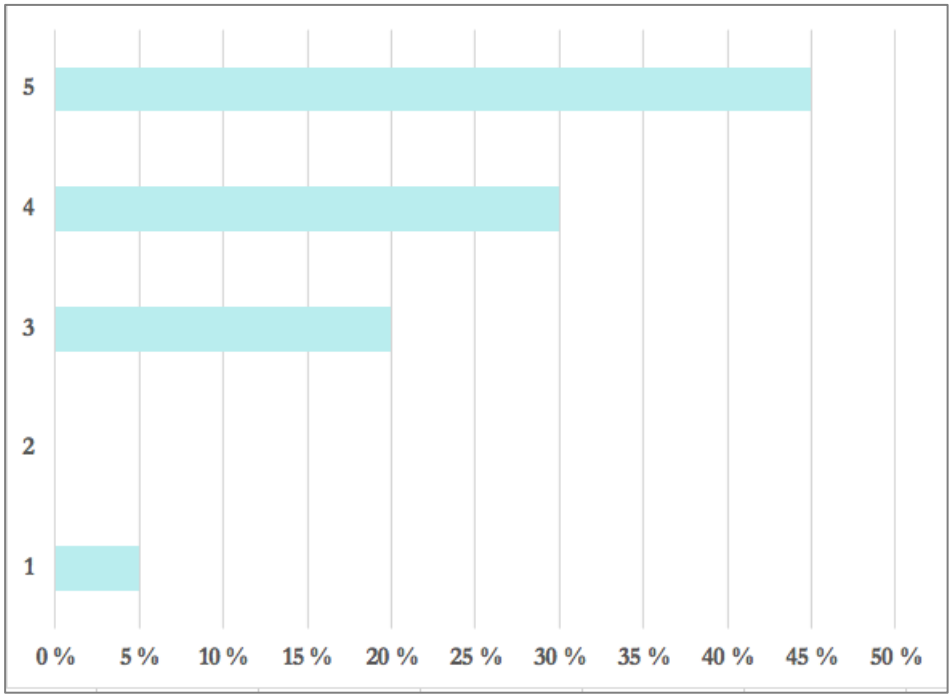

Kuvio 14. Kysymys 7. Koen osallistumiseni olleen hyödyllinen itselleni ja perheelleni (1= Täysin erimieltä, 5=Täysin samaa mieltä)

Varmasti yksi tärkeimmistä kysymyksistä on vanhemman oma kokemus hankkeen tuottamasta hyödystä hänelle itselleen ja perheelleen. Vastaajista suurin osa on kokenut hankkeen erittäin vahvasti, tai vahvasti, hyödyttävän omaa elämää (ks. kuvio 14). Kuitenkin huomiota herättävää on, että yksi vastaajista on ollut täysin eri mieltä väitteen kanssa. On kuitenkin mielenkiintoista huomata vastausten korreloivan melko paljon keskenään. Suurin osa niin täysin samaa-, kuin täysin erimieltä olevista vastauksista oli tullut samoilta vastaajilta. Näyttäisi siis pitävän täysin paikkansa, että kotoutuminen ruokkii itse itseään.

6 Tulosten yhteenveto

Tutkimuksen päätavoite oli selvittää kuinka tehokas tapa kotouttaa maahanmuuttajat Suomeen Vanhemmat mukaan kouluun -hanke on. Kysymykseen pyrittiin saaman vastaus kolmen alatavoitteen kautta. Ensimmäisenä haluttiin selvittää, kuinka moni hankkeessa mukana olleista työllistyy tai etenee jatkokoulutukseen hankkeen jälkeen. Työllisyyden merkitys kotouttamisen tehokkuuteen vaikuttavana tekijänä on merkittävä muun muassa siksi, että se yleensä saa aikaan positiivisen kierteen, jonka ansiosta kotoutuminen lähtee vauhdilla käyntiin (Työ- ja elinkeinoministeriö 2020). Työttömyys vaikuttaa niin yksilöön, kuin yhteiskuntaankin negatiivisesti. Koska maahanmuuttajien työllisyysaste on noin 10 prosenttiyksikköä alhaisempi, kuin syntyjään suomalaisten, tulisi heidän työllistymiseensä kiinnittää erityistä huomiota (Hannula ym. 2015, 71-72; TEM 2019, 10). Erityisesti maahanmuuttajataustaisten naisten työttömyys on Suomessa korkeimmalla tasolla Pohjoismaista ja tämän tilanteen muuttamiseksi on tehtävä toimia (OECD 2020).

Vanhemmat mukaan kouluun -hankkeesta työllistyy keskimäärin 4,35% osallistujista, mikä vastaa terveys- ja elinkeinoministeriön mukaan (TEM 2014, 50-51) yleistä tasoa. On odotettavaa, että koulutuksen ansiosta työllisyys lähtee kasvuun ja pitkällä aikavälillä vajaa puolet hankkeessa mukana olleista työllistyy. Jatkokoulutukseen hankkeen jälkeen on jatkanut 57% mukana olleista, mikä lisää todennäkösyyttä työllistymiselle. Osa on jatkanut tämän lisäksi kerhomuotoisen opiskelun parissa.

Toisena alatavoitteena kotoutumistehokkuuden selvittämiseksi tarkasteltiin kielitaitoa ja sen kehitystä. Kielitaidon oppiminen on yksi kotoutumisen päätavoitteista, koska sillä on merkittävästi vaikutusta yhteiskuntaan integroitumiseen. Kaikki virallinen tieto on toki saatavilla myös ruotsiksi ja englanniksi, mutta monissa tapauksissa maahanmuuttajilta ei löydy näidenkään kielten vahvaa osaamista. Kielen oppiminen helpottaa arkisissa asioissa ja auttaa luomaan ihmissuhteita valtaväestöön. Maahanmuuttajista 17% on kertonut kokeneensa kielenopetuksen riittämättömänä ja peräti 40% sen olevan suurin este työllistymiselle (Hannula ym. 2015, 43-44, 130).

Tutkimuksessa vertailtiin Vanhemmat mukaan kouluun -hankkeen kielenopetuksen tehokkuutta tarkastelemalla kielitestientuloksia ennen hanketta ja sen jälkeen. Tuloksia vertailtiin Alkuvaiheen hidas polku -koulutusohjelmaan, joka vastaa jotakuinkin sisällöiltään Vanhemmat mukaan kouluun -hanketta. Kummastakin koulutusohjelmasta laskettiin kielenkehityksen muutos ja tehtiin vertailua sekä kirjallisen, että suullisen kielitaidonkehityksen välillä. Jotta kustannustehokkuutta pystyttäisiin mittaamaan, muunnettiin kielenkehityksen muutos prosenttiyksiköiksi ja verrattiin näitä käytettyihin kustannuksiin. Vertailussa tehtiin

oletus, että kummassakin koulutusohjelmassa kustannuksia käytettäisiin kaikkiin osa-alueisiin saman verran, vaikka todellisuudessa näin tuskin on. Myös huomion arvoista on, että Vanhemmat mukaan kouluun -hankkeen oppilaille tehty aloitustesti tehtiin, kun opintoja oli takana jo viisi viikkoa. On siis mahdollista, että he ovat voineet parantaa hieman kielitaitoaan tällä aikaa ja se vääristää tuloksia. Kustannusten selvittämiseksi käytettiin kuitenkin parasta mahdollista saatavilla olevaa tietoa ja tämän pohjalta kustannustehokkaimmaksi tavaksi kielenoppisen kannalta osoittautui Alkuvaiheen hidas polku -koulutusohjelma erityisesti silloin, kun opiskelijatyöpäivän hinta on alin mahdollinen. Tarkastelu ei kuitenkaan ottanut tässä kohtaa kantaa muuhun, kun kielenkehitykseen kielitesteistä saatujen tulosten perusteella ja kustannuksiin annettujen tietojen pohjalta.

Kolmas alatavoite käsitteli kotoutumista vanhempien itsensä näkökulmasta ja siitä, kuinka he itse kokevat hankkeessa mukana olemisen vaikuttaneen omaan kotoutumiseensa. Suurin osa vanhemmista on ollut mukana hankkeessa vasta vajaan vuoden ja pohjaa vastauksensa tämän pohjalta saatuihin kokemuksiin. Vastauksista saatu yleiskuva oli varsin positiivinen ja selvästi suurin osa mukana olleista ovat olleet hyvin tyytyväisiä osallistumiseensa ja saamiinsa oppeihin ja kokemuksiin. Mielenkiintoista oli huomata, että vastaukset tuntuivat korreloivan keskenään. Tyypillisesti yhden henkilön vastaukset jakautuivat samansuuntaisesti jokaisen kysymyksen kohdalla.

Garcés-Mascareñasin & Penninxin (2016, 1-3) mukaan onnistunut kotoutuminen tulisi nähdä kaksisuuntaisena prosessina, jossa myös maahanmuuttajan uusi yhteisö ja sen jäsenet tukevat kotoutumisprosessia. Tämän takia haluttiin selvittää vanhempien kokemuksia ulkopuolisten suhtautumisesta ja niiden muutoksista koulutusohjelman edetessä. Tutkimuksen mukaan vastaukset kuitenkin jakautuivat tasaisesti, eivätkä vastaajat olleet yksimielisesti kokeneet muiden ihmisten käytöksessä muutosta. Toiset vastaajat puolestaan kokivat, että ulkopuolisten suhtautuminen muuttuu, kun heille puhutaan suomea.

7 Pohdinta

Maahanmuutto ja kotoutuminen ovat laajoja ja monimutkaisia ilmiöitä, joiden syitä ja seurauksia on vaikea määrittää yksiselitteisesti. Saatavilla olevaa tietoa ei ole vielä kovin paljon, sillä Suomen historiassa maahanmuuttoon ja kotouttamiseen liittyvät kysymykset ovat vielä verrattain uusia asioita. Toisen sukupolven maahanmuuttajia ei vielä ole kovin paljon, mutta on tärkeää varmistaa oikeudenmukaisten prosessien avulla myös heidän tulevaisuutensa. Jos vanhemman integraatio ei ole sujunut täysin sujuvasti, tulisi kuitenkin varmentua siitä, ettei lapsen tulevaisuus kärsi tästä kohtuuttomasti. Lisääntyvän maahanmuuton ja kotoutumisen sujuvuuden turvaamiseksi on tärkeää olla jatkuvat, toimivat ja kustannustehokkaat prosessit.

7.1 Johtopäätökset sekä kehittämis- ja jatkotutkimusehdotukset

Kotoutumisen astetta on vaikea mitata, mutta valitut mittarit tulivat esiin useissa lähteissä merkittävimpinä tekijöinä osana onnistunutta kotoutumista. Työllistyminen, kouluttautuminen ja kotoutuminen ovat jo yksinäänkin laajoja ilmiöitä. On siis tärkeää ymmärtää kotouttamisprosessin laajuus ja kuinka mahdotonta olisi mitata täysin kaiken kattavasti sen suorituskykyä, tai tehokkuutta. Kun kiinnitetään huomiota tehokkuuteen, on tärkeää mitata aikaan sidottuja tunnuslukuja. Hankkeella kohdalla erilaisten kiertoaikojen mittaaminen ei ole mahdollista, sillä hankkeella ei ole tuloja. Kuitenkin tehokkuuden selvittämiseksi voidaan mitata, kuinka paljon saadaan aikaan esimerkiksi kielellistä oppimista verrattuna toisiin vastaavanlaisiin ohjelmiin. Tehokkuuden kannalta on tärkeää tunnistaa ja tuntea suurimmat kuluerät. Hankkeen kohdalla palkkakustannukset ovat suurin yksittäinen kustannuserä. Kun tämä erä tunnetaan ja asetetaan oikealle tasolle, voidaan hankkeen toiminta pitää mahdollisimman tehokkaana.

Tässä tutkimuksessa on avattu kustannuksia yksityiskohtaisesti kielitaidon kehittymisen näkökulmasta saatavilla olevan tiedon pohjalta. Näkökulma työllistymisen kustannustehokkuudesta olisi ollut myös mielenkiintoinen vertailun kannalta, mutta vertailussa mukana olevasta koulutusohjelmista ei ollut saatavilla näitä tietoja. Kustannukset Vanhemmat mukaan kouluun -hankkeessa olivat selvästi alhaisimmat, vaikka kielitaidonopetuksen tehokkuudessa Alkuvaiheen hidas polku -koulutusohjelma osoittautuikin tehokkaammaksi. On siis mahdollista, että eri osa-alueita mitattaessa kustannustehokkuus voi vaihdella.

Vaikka hanke halutaankin toteuttaa kustannustehokkaasti ja mahdollisimman tuottavasti, on taustalla oleva ajatus silti hyvin ihmislähtöinen. Tutkimuksen aikana esiin nousi myös asioita, jotka ei välttämättä ole mitattavissa rahassa. Ohjaajat ovat saaneet todistaa äitien

kiitollisia hetkiä omasta ensimmäisestä kirjasta, tilaisuudesta tulla kuulluksi ja mahdollisuudesta oppia ja ymmärtää uutta. Äitien itsevarmuuden on huomattu kohenevan merkittävästi opintojen edetessä – kuin huomaamatta. Yhteisöllisyys on merkittävä hankkeen tuoma voimavara mukana oleville vanhemmille. Hankkeessa mukana olevat vanhemmat ovat saattaneet asua Suomessa useamman vuoden, mutta ovat silti kielitaidottomia ja paljon kotona lastensa kanssa. Nyt Vanhemmat mukaan kouluun -hankkeen myötä äidit saavat vertaistukea toisistaan ja kasvattaneet verkostoaan. Yhtä aikaa samassa luokassa opiskelevat lapset ovat taas voineet tukeutua äitien apuun. Kokemusten pohjalta työrauha luokissa on parantunut, kun oppitunneilla on mukana useampi aikuinen.

Tutkimuksen aikana esiin nousi myös kysymys kotouttamistoimien tärkeydestä. Millä tavalla maahanmuuttajat kotoutuisivat Suomeen, jos minkäänlaisia kotouttamistoimia ei tehtäisi? Lähtökohtaisesti jo Suomen laki määrittelee raamit kotouttamiselle ja aivan syystä. Kotouttaminen auttaa ihmistä sopeutumaan yhteiskuntaan ja saamaan kiinni uudesta arjestaan. Ilman kotouttamistoimia ja niiden parissa tehtävää kehitystyötä yhä useamman elämä hankaloituisi ja vaikutukset olisivat varmasti hyvin laajat myös yhteiskunnallisella tasolla. Suomessa asiat on mietitty valmiiksi hyvin pitkälle ja on hienoa, että tästä huolimatta asioita halutaan jatkuvasti kehittää ja parantaa.

Kokonaisuutena voidaan sanoa, että Vanhemmat mukaan kouluun -hanke toimii tehokkaasti kotouttaessaan maahanmuuttajia osaksi yhteiskuntaamme. Toiminnoiltaan se on hyvin kokonaisvaltainen hanke, joka pyrkii mahdollistamaan kotoutumisen myös heille, joille se ei välttämättä ole aiemmin ollut mahdollista esimerkiksi lasten, tai kulttuurillisten syiden vuoksi. Kotouttamisohjelma tuo konkreettisesti asiat lähelle ja oppiminen tapahtuu käytännön kautta. Voidaan siis ajatella, että Vanhemmat mukaan kouluun -kotouttamisohjelma tarjoaa uudenlaisen tavan kotoutua ja paikkaa näin aukkoa, jossa osa maahan tulevista ei välttämättä ole löytänyt itselleen sopivaa koulutusohjelmaa.

Nyt kun toimintamallia ja saatuja tuloksia on avattu laajemmin, on malli helpompi ottaa käyttöön myös muissa kunnissa. Tulevia hankkeita varten on syytä ottaa huomioon kustannusten riittävän tarkka seuraaminen esimerkiksi kustannuspaikkojen avulla. Mikäli hankkeen kielen kehitystä halutaan seurata mahdollisimman tarkasti, olisi tulos luotettavampi, jos kaikki kielenkehitykseen käytettävä kustannukset olisivat tiedossa. On tärkeää huomata, että mikäli käynnissä on yhtä aikaa useampi hanke, olisi hyvä seurata näiden kuluja erikseen. Näin saataisiin täsmällisempää tietoa suorituskyvyn mittaamista varten.

Yksi jatkotutkimusehdotus voisikin olla kustannustehokkuuden seuranta, mikäli tarkempi kustannusten seuranta otettaisiin käyttöön. Kuinka paljon sillä olisi vaikutusta kielitaidon

kehityksen tehokkuuteen, kun kustannukset tiedettäisiin täsmällisemmin? Entä voitaisiinko koko mittaristoon ottaa mukaan uusia osa-alueita, jos kustannuksia seurattaisiin tarkemmin esimerkiksi eri kotoutumisen osa-alueet huomioon ottaen? Jos esimerkiksi kotouttamistekijöiden pohjalta laadittaisiin tietty kustannuspaikkarakenne, olisivat vastaukset jo varmasti täsmällisempiä.

Toisaalta tulee myös ymmärtää, että voittoa tavoittelemattomalla hankkeella ja voittoa tavoittelevalla yrityksellä voi olla hyvin erilaiset tarpeet raportoinnin suhteen. Hankkeella on käytössään tietty budjetti, joka on ennalta määritelty. Sen pohjalta täytyy tehdä kaikki hankinnat ja suunnitelmat koulutuksen järjestämiseksi. Toisaalta yrityksillä tulot ja menot voivat vaihdella laajasti tilikauden aikana ja raportoinnin tarve on tietyllä tavalla jatkuvaa. Tällaisessa hankemuotoisessa toiminnassa näin ei kuitenkaan välttämättä ole.

Tutkimuksen aikana tehty haastattelu osoitti vanhempien kokemusten olleen pääosin positiivisia. Useimmat heistä kokivat hankkeen olleen hyödyllinen sekä itselleen, että perheelleen. Tällainen toistuva lyhyt kysely voisi tuoda lisäarvoa hankkeen suunnittelijoille. Toisaalta mukaan kyselyyn voisi ottaa myös suoraan vanhemmilta tulevia parannusehdotuksia, tai muita ideoita hankkeeseen. He, jotka itse ovat osallistuneet ja käyneet läpi hankkeen, osaavat varmasti antaa arvokasta palautetta ja jatkokehitysehdotuksia. Jatkotutkimuksissa voisi olla myös mielenkiintoista tarkastella, onko kyselyssä esitettyjen kysymysten ja kielitestin välillä havaittavissa korrelaatiota. Kenties he, jotka ovat oppineet eniten, ovat kokeneet hankkeen kaikkein hyödyllisimmäksi? Vai onko kenties niin, että vastausten ja testitulosten välille ei synny minkäänlaista korrelaatiota?

Teorian pohjalta kävi ilmi, että tyypillisesti työllisyys lähtee voimakkaaseen kasvuun maahanmuuttajien keskuudessa, kun aikaa kuluu koulutuksesta. Yhtenä jatkotutkimusehdotuksena olisi varmasti mielenkiintoista tietää, pitääkö tämä oletus paikkansa myös Vanhemmat mukaan kouluun -hankkeen kohdalla. Olisi mielenkiintoista saada tietää, kuinka moni on työllistynyt esimerkiksi seuraavan kuukauden jälkeen ja vastaako se yleistä tasoa. Entä kuinka moni hankkeessa mukana olleista työllistyy pitkällä aikavälillä?

7.2 Tutkimuksen luotettavuus ja hyödynnettävyys

Tutkimuksen luotettavuutta tulee tarkastella, jotta tuloksien oikeellisuudesta voidaan varmistua. Tutkimusprosessi on pyritty kuvaamaan mahdollisimman tarkasti, jotta se olisi mahdollisimman avoin. Tutkimuksen runko on laadittu teorian pohjalta mikä antaa sille raamit ja lisää luotettavuutta.

Tutkimuksen luotettavuutta tarkastellaan usein validiteetin ja reliabiliteetin pohjalta. Tässä työssä validiteetin riittävyyteen on pyritty vaikuttamaan valitsemalla sopivat mittausmenetelmät kotouttamisen mittaamiseen ja hankkimalla riittävä tietoperusta ennen tutkimuksen toteuttamista. Reliabiliteetti puolestaan kertoo tulosten luotettavuudesta. Tämä on pyritty varmistamaan ottamalla huomioon käytössä oleva datan ja muiden aineistojen laatu.

Tulosten luotettavuuteen vaikuttaa kyselyyn vastanneiden kielitaito. Koska hankkeessa mukana olevat vanhemmat ovat opiskelleet suomea vasta lyhyen aikaa, on mahdollista, että väärinymmärryksiä on tapahtunut. Maailmalla vallitsevasta COVID-19 -tilanteesta johtuen opettajien ei ole ollut mahdollista täyttää kyselyitä yhdessä vanhempien kanssa, kuten alun perin oli tarkoitus. Tästä johtuen virheitä on voinut sattua.

Toimeksiantajan puolelta saadut tiedot laskelmia varten on kerätty useista eri lähteistä. Täydentäviä tietoja saatiin tutkimuksen edetessä niin sähköpostien, kuin haastattelujenkin kautta. Koska tiedot on koottu hajanaisesti useammasta lähteestä, on suurempi todennäköisyys sille, että jotakin on siirretty manuaalisesti väärin, tai jokin osio on unohtunut. Työtä tehdessä on kuitenkin noudatettu huolellisuutta ja tarkkaavaisuutta, jotta reliabiliteetti säilyisi.

Yksi tärkeistä seikoista on hankkeiden välisen vertailun luotettavuus. Kuinka validi vertailukohta Alkuvaiheen hidas polku -koulutusohjelma on Vanhemmat mukaan kouluun -hankkeelle? Vertailukohdan valinnan on tehnyt hankkeen toimeksiantaja yhdessä muiden tahojen kanssa, joten luotettavuuden arviointi on tämän osalta tehty heidän toimestaan. Koska toimeksiantajalla on varmasti paras tietämys hankkeensa sisällöstä, on syytä olettaa sen olevan paras taho valitsemaan soveltuva vertailukohta.

Kuten aiemmin mainittua, työ on toteutettu toimeksiantona Careeria Oy:lle ja Vantaan kaupungille. Tarkoituksena on ollut tuottaa tietoa kustannuksista sekä hankkeesta ylipäätään, sillä tarkoituksena on ollut luoda malli, joka on helposti yleistettävissä. Tässä on onnistuttu varsin hyvin, sillä koulutusohjelman rakenne on kuvattu tarkasti, sekä tulokset esitelty ja analysoitu perusteellisesti. Annetujen tietojen pohjalta on luotu kokonaisuus, joka mahdollistaa toimintamallin sisäistämisen ja uudelleen käytön. Tutkimuksen hyödynnettävyydessä on siis päästy hyvin tavoitteeseen.

7.3 Oma oppiminen ja ammatillinen kehitys työn aikana

Aloitin opinnäytetyöni työstämisen elokuussa 2019 aiheen etsimisellä ja valitsemisella. Alusta asti minulle oli selvää, että haluan toteuttaa tutkimustyyppisen opinnäytetyön, jota

voidaan hyödyntää hyvin konkreettisesti. Tämän takia päädyin etsimään aiheita toimeksiantajilta ja sopivan aiheen löydyttyä aloin hahmottelemaan työni aikataulua. Alussa olin hieman liian optimistinen työn etenemisestä ja ajattelin sen valmistuvat joulu-tammikuussa. Kuitenkin melko nopeasti kävi selväksi, että minulle entuudestaan tuntemattomasta aiheesta tiedon hankintaan ja prosessin ymmärtämiseen menee jo yksin useampi kuukausi. Päätin siis hyvissä ajoin mukauttaa suunnitelmaani ja siirtää työn valmistumisajankohdan keväälle.

Työn edetessä opin maahanmuuttajien kotouttamisesta koko ajan lisää ja monet luvut täydentyivätkin pikkuhiljaa, kun keräsin tietoa useista eri lähteistä. Opinnäytetyöprosessi opetti erityisesti lähdekriittisyyttä ja tiedonhankintataitoja, sillä tiedonhankinnasta tuli varmasti tämän prosessin työläin osuus. Luin lukuisia artikkeleita niin suomalaisista, kuin kansainvälisistäkin lähteistä ja lainasin lähes 30 kirjaa kattavan kokonaiskuvan saamiseksi. Kaikki aineisto ei tietysti päätynyt työn lähdeaineistoon, mutta auttoi osaltaan hahmottamaan työn aihetta ja rajausta.

Vaikeimmaksi osaksi opinnäytetyötä osoittautui aiheen rajaaminen. Työni aihe on laaja ja siitä riittäisi kirjoitettavaa varmasti laajemminkin, joten oikeanlaisen rajatun kokonaisuuden hahmottaminen vei aikaa. Rajaus muotoutui ja tarkentui jatkuvasti työn edetessä. Rajauksen tuli olla sellainen, että se palvelee hyvin toimeksiantajan tarkoitusta, mutta on kuitenkin opinnäytetyön aiheeksi sopiva. Olen kuitenkin erittäin tyytyväinen lopputulokseen, sillä työ mahtuu hyvin antamiini raameihin ja työ muodostaa eheän kokonaisuuden.

Kaiken kaikkiaan prosessi oli opettavainen, työläs, mutta varsin antoisa. Tilanne maailmalla muuttui radikaalisti kesken työni kirjoittamisen, mikä toi omat haasteensa niin toimitettaviin materiaaleihin, kuin ohjaajan kanssa järjestettäviin tapaamisiinkin. Muuttunut tilanne kuitenkin osoittaa meille kaikille hyvin sen, millaista on elää suurien muutosten keskellä. Maahanmuuttajalle uuteen maahan muutto ja sopeutuminen ovat elämän suurimpia käännekohtia ja sen takia onkin hyvä, että meillä Suomessa pyritään löytämään jatkuvasti parempia ja tehokkaampia ratkaisuja kotouttamisen sujuvoittamiseksi. On yksilön ja yhteiskunnan etu järjestää Suomeen kotouttaminen parhaalla mahdollisella tavalla.

Lähteet

Alasalmi, J., Alimov, N., Ansala, L., Busk, H., Huhtala, V-V., Kekäläinen, A., Keskinen, P., Ruuskanen, O-P., Vuori, L. 21.01.2019. Työttömyyden laajat kustannukset yhteiskunnalle. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 16/2019. Valtioneuvoston kanslia. Luettavissa: http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161296/16-2019-Tyottomyyden%20laajat%20kustannukset%20yhteiskunnalle.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Luettu: 29.1.2020.

Anis, C., Lala, P.I., Cican, S. & Tarta, E.A. 2012. Performance Measurement Through Non-Financial Indicators. Annals of University of Oradea. Faculty of Economics, 1,1 s. 468-473.

Bhimani, A., Gorngren, C., Datar, S. & Rajan, M. 2012. Management and cost accounting. 5th edition. Prentice-Hall. Essex.

Careeria Oy 2019. Tuloslaskelma, Vanhemmat mukaan kouluun -hanke. Careeria Oy. Vantaa.

Careeria 2019. Tarina Careerian takana. Luettavissa: https://www.careeria.fi/careeria/. Luettu: 9.1.2020.

Companies Incorporated. 2019. Voittoa tavoittelemattomien organisaatioiden luokat. Luettavissa: https://companiesinc.com/fi/start-a-business/non-profit/. Luettu: 26.2.2020.

Drucker, P. 2008. Voittoa tavoittelemattoman organisaation johtaminen. Talentum. Helsinki.

Drury, C. 2008. Management and cost accounting. 7th edition. South-Wester Cengage learning. Pat Bond.

ELY 2018. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. Kotoutumiskoulutus pääkaupunkiseudulla 2019. Elinkeino-. Liikenne- ja ympäristökeskus. Helsinki.

EMN 2019. Euroopan muuttoliikeverkosto. Vuosittainen maahanmuutto- ja turvapaikkaraportti –Suomi 2018. Euroopan muuttoliikeverkosto 2019. Luettavissa: http://www.emn.fi/files/1970/Maahanmuutto_ja_turvapaikka_2018_FI_EN.pdf. Luettu: 7.2.2020.

EURA 2014. Hankesuunnitelma: Äidit mukana. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. Porvoo.

Findikaattori 2019. Väestön ikärakenteen kehitys. Luettavissa: https://findikaattori.fi/fi/81. Luettu: 28.11.2019.

Garcés-Mascareñas, B. & Penninx, R. 2016. Integration Processes and Policies in Europe. Contexts, Levels and Actors. IMISCOE Research Series. Heidelberg. Luettavissa: https://link.springer.com/content/pdf/10.1007%2F978-3-319-21674-4.pdf. Luettu: 12.2.2020.

Hakkari, P. 23.10.2019. Opetustoimensuunnittelija. Careerian ja Vantaan Sivistystoimen yhteistyö. Seminaari esitys. Vantaa.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uudistettu painos. Tammi. Helsinki.

Hult, M., Saarinen, T. & Pietilä A-M. 2016. Työttömien kokemuksia terveydestä ja hyvinvoinnista: haastattelututkimus. Sosiaalilääketieteellinen Aikakauslehti, 53, 2, s. 108-118.

Kalenius, A. 2014. Koulutus, työllisyys ja työttömyys. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2014:13. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Luettavissa: http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75221/okm13.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Luettu: 29.1.2020.

Kotouttaminen.fi. 2019. Oppivelvollisuusiän ylittäneiden maahanmuuttajien luku- ja kirjoitustaidon koulutus. Luettavissa: https://kotouttaminen.fi/aikuisten-maahanmuuttajien-luku-ja-kirjoitustaidon-koulutus. Luettu: 31.3.2020.

Kotoutumisen tukena.fi 31.5.2019. Pääkaupunkiseudulla otetaan käyttöön uusi kotoutumiskoulutuksen malli - opiskelijoille rakennetaan entistä yksilöllisempiä koulutuspolkuja. Luettavissa: https://kotoutumisentukena.fi/uutinen/-/news/paakaupunkiseudulla-otetaan-kayttoon-uusi-kotoutumiskoulutuksen-malli-jossa-opiskelijoille-rakennetaan-entista-yksilollisempia-koulutuspolkuja. Luettu: 26.2.2020.

Laamanen, K. 2005. Johda suorituskykyä tiedon avulla –ilmiöstä tulkintaan. Suomen Laatukeskus Oy. Helsinki.

Laki kotoutumisen edistämisestä 30.12.2010/1386
Lönnqvist, A., Kujansivu, P. & Antikainen, R. 2006. Suorituskyvyn mittaaminen – Tunnusluvut asiantuntijaorganisaation johtamisvälineenä. 2. uudistettu painos. Edita Publishing Oy. Helsinki.

Hannula, U., Nieminen, T. & Sutela, H. 2015. Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi suomessa 2014. Tilastokeskus ja kirjoittajat. Helsinki. Luettavissa: http://www.stat.fi/tup/julkaisut/tiedostot/julkaisuluettelo/yyti_uso_201500_2015_16163_net.pdf. Luettu: 7.2.2020.

Meriläinen, N. 3.3.2020. Opettaja. Hyvinvointi ja kasvatus -osaamiskeskus. Vanhemmat mukaan kouluun -hanke. Sähköposti.

Micheli, P. & Mike, K. 2005. Performance measurement frameworks in public and non-profit sectors. Production planning & control 2005, 16, 2, s. 125−134.

Modell, S. 2005. Performance management in the public sector: past experiences, current practices and future challenges. Australian Accounting Review 2005, 15, 3, s. 56−66.

OECD 5.9.2018. Finland must focus on integrating migrant women and their children to boost their contribution to the economy and society. Luettavissa: http://www.oecd.org/finland/finland-must-focus-on-integrating-migrant-women-and-their-children-to-boost-their-contribution-to-the-economy-and-society.htm. Luettu: 9.1.2020.

OECD 2018. Working Together: Skills and Labour Market Integration of Immigrants and their Children in Finland. OECD Publishing. Paris. Luettavissa: https://read.oecd-ilibrary.org/social-issues-migration-health/working-together-skills-and-labour-market-integration-of-immigrants-and-their-children-in-finland_9789264305250-en#page3. Luettu: 28.2.2020.

OECD 2020. Foreign-born unemployment (indicator) Luettavissa: https://data.oecd.org/migration/foreign-born-unemployment.htm. Luettu: 12.2.2020.

Opetushallitus 2012. Aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelman perusteet 2012. Määräykset ja ohjeet 2012:1. Opetushallitus. Helsinki. Luettavissa: https://kotouttaminen.fi/documents/3464316/4201921/139342_aikuisten_maahanmuuttajien_kotoutumiskoulutuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2012.pdf/acfa8b85-e7c3-

40e1-b7c1-9c722869cf55/139342_aikuisten_maahanmuuttajien_kotoutumiskoulutuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2012.pdfhttps://www.eficode.com/?utm_term=eficode%20helsinki&utm_campaign=Eficode+Brand&utm_source=adwords&utm_medium=ppc&hsa_tgt=kwd-606017075408&hsa_grp=67108062137&hsa_src=g&hsa_net=adwords&hsa_mt=b&hsa_ver=3&hsa_ad=343400907975&hsa_acc=7859814498&hsa_kw=eficode%20helsinki&hsa_cam=1672433955&gclid=EAIaIQobChMImO607-j84QIVw8YYCh0Rbgw2EAAYASAAEgIwb_D_BwE. Luettu: 31.3.2020.

Opetushallitus 2018. Koulujen työ- ja laoma-ajat lukuvuonna 2018-2019. Luettavissa: https://www.oph.fi/fi/uutiset/2018/koulujen-tyo-ja-loma-ajat-lukuvuonna-2018-2019. Luettu: 8.4.2020.

Opetushallitus 2020. Kehittämisrahoitus. Luettavissa: https://www.oph.fi/fi/kehittaminen-ja-kansainvalisyys/kehittamisrahoitus. Luettu: 1.4.2020

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2019. Maahanmuuttajien koulutuspolut ja integrointi. Kipupisteet ja toimenpide-esitykset III. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2019:1. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Helsinki. Luettavissa: http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161285/OKM_1_2019_Maahanmuuttajien%20koulutuspolut.pdf. Luettu:1.4.2020.

Pasila, A. & Sutela, H. 12.4.2019. Ulkomaalaistaustaisten työllisyysaste eroaa rekisteri- ja haastattelupohjaisissa tilastoissa – Tieto & trendit blogi. Luettavissa: https://www.stat.fi/tietotrendit/blogit/2019/ulkomaalaistaustaisten-tyollisyysaste-eroaa-rekisteri-ja-haastattelupohjaisissa-tilastoissa/. Luettu: 7.2.2020.

Pellinen, J. 2019. Kustannuslaskenta ja kannattavuusajattelu. 3. uudistettu painos. Alma. Helsinki.

Perokorpi-Sulin, M. 2.4.2020. Palvelupäällikkö. Pedagoginen suunnittelu ja kehitys. Careeria. Sähköposti.

Pärnänen A. 2018. Tunnin työllä työlliseksi -valetyöllisiäkö tilastoissa? Luettavissa: http://www.stat.fi/tietotrendit/blogit/2018/tunnin-tyolla-tyolliseksi-valetyollisiako-tilastoissa/. Luettu: 7.2.2020.

Raudasoja, K. & Suomela, U. 2014. Kustannuslaskennasta kustannusten hallintaan: valtion viraston kustannuslaskenta. Talentum Media. Helsinki.
Ruuskanen, L. 15.4.2020. Projektiasiantuntija. Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. Sähköposti.

Saukkonen, P. 2017. Kotoutumisen seurantajärjestelmän kehittäminen Helsingin kaupungilla. Tutkimuskatsauksia 2017:2. Helsingin kaupunki, kaupunginkanslia, kaupunkitutkimus ja -tilastot. Helsinki. Luettavissa: https://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/17_08_31_Tutkimuskatsauksia_2_Saukkonen.pdf. Luettu: 12.1.2020.

Savolainen, L. 5.2.2020. Erikoissuunnittelija. Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. Sähköposti.

Sisäministeriö 2018. Töihin Suomeen -Hallituksen maahanmuuttopoliittinen ohjelma työperusteisen maahanmuuton vahvistamiseksi. Sisäministeriön julkaisu 1/2018. Maahanmuutto. Helsinki. Luettavissa: http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160444/1%202018%20SM%20Töihin%20Suomeen.pdf?sequence=4&isAllowed=y. Luettu: 7.2.2020.

Tanneraho, M. 27.1.2020. Kouluttaja. Careeria Oy. Sähköposti.

TEM 2014. Työ- ja elinkeinoministeriö. Maahanmuuttajien työllistyminen. Taustatekijät, työnhaku ja työvoimapalvelut. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 6/2014. Työ- ja elinkeinoministeriö. Helsinki. Luettavissa: https://tem.fi/documents/1410877/2859687/Maahanmuuttajien+työllistyminen+10022014.pdf. Luettu: 19.4.2020.

TEM 2019. Työ- ja elinkeinoministeriö. Kotoutumisen kokonaiskatsaus 2019:11. Indikaattoritietoa kotoutumisesta. TEM oppaat ja muut julkaisut 2019:11. Kotouttamisen osaamiskeskus. Helsinki. Luettavissa: http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162006/TEM_oppaat_11_2019_Indikaattoritietoa_kotoutumisesta_20012020.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Luettu: 28.2.2020.

THL 2018. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Koulutus ja kielitaito. Luettavissa: https://thl.fi/fi/web/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moninaisuus/kotoutuminen-ja-osallisuus/koulutus-ja-kielitaito. Luettu: 15.3.2020.

Tilastokeskus 2015. Ulkomaalaistaustaisten miesten työllisyysaste lähes samalla tasolla kuin suomalaistaustaisilla – naisilla enemmän vaikeuksia työllistyä. Luettavissa: https://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/art_2015-12-17_001.html. Luettu: 28.2.2020.

Tilastokeskus 2019a. Väkiluvun kasvu pienin vuoden 1970 jälkeen. Luettavissa: https://www.tilastokeskus.fi/til/vaerak/2018/vaerak_2018_2019-03-29_tie_001_fi.html. Luettu: 28.11.2019.

Tilastokeskus 2019b. Ulkomaalaisten määrä ylitti 400 000 rajan. Luettavissa: https://www.tilastokeskus.fi/til/vaerak/2018/02/vaerak_2018_02_2019-06-19_tie_001_fi.html. Luettu: 29.11.2019.

Tilastokeskus 2019c. Vieraskieliset. Luettavissa: https://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/maahanmuuttajat-vaestossa/vieraskieliset.html. Luettu: 29.1.2020.

Tilastokeskus 2019d. Maahanmuuttajataustaisen väestön ikärakenne. Luettavissa: http://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/maahanmuuttajat-vaestossa.html#tab1485503695201_2. Luettu: 12.2.2020.

Tilastokeskus 2020a. Työllisyys kasvoi vuoden takaiseen verrattuna. Luettavissa: https://www.tilastokeskus.fi/til/tyti/2019/12/tyti_2019_12_2020-01-24_tie_001_fi.html. Luettu: 8.2.2020.

Tilastokeskus 2020b. Sekä työllisyys että työttömyys kasvoivat vuoden takaiseen verrattuna. Luettavissa: http://www.stat.fi/til/tyti/2020/01/tyti_2020_01_2020-02-25_tie_001_fi.html. Luettu: 29.2.2020.

Tilastokeskus 2020c. Väestö alueen, pääasiallisen toiminnan, koulutusasteen, sukupuolen, iän ja vuoden mukaan 1987-2018. Luettavissa: http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__vrm__tyokay/statfin_tyokay_pxt_115d.px/table/tableViewLayout2/. Luettu: 1.3.2020.

Työ- ja elinkeinoministeriö 2019a. Kasvua ja hyvinvointia maahanmuutto- ja kotouttamispolitiikalla. Luettavissa: https://www.slideshare.net/TEM_esitykset/faktatietoa-maahanmuutosta-ja-kotouttamisesta. Luettu: 28.2.2020.

Työ- ja elinkeinoministeriö 2019b. Kotouttamispalveluilla tuetaan maahanmuuttajan kotoutumista Suomeen. Luettavissa: https://tem.fi/kotouttamispalvelut. Luettu: 28.2.2020.

Työ- ja elinkeinoministeriö 2020. Maahanmuuttajien onnistunut kotoutuminen on monen tekijän summa. Luettavissa: https://tem.fi/artikkeli/-/asset_publisher/maahanmuuttajien-onnistunut-kotoutuminen-on-monen-tekijan-summa. Luettu: 29.2.2020.

Työterveyslaitos 17.6.2019. Miksi työtön ei ole työssä? Työterveyslaitoksen blogi. Luettavissa: https://www.ttl.fi/blogi/miksi-tyoton-ei-ole-tyossa/. Luettu: 29.2.2020.

Vanhemmat mukaan kouluun 2019. Vanhemmat mukaan kouluun -hanke. Luettavissa: https://sites.google.com/view/vanhemmat-mukaan-kouluun/etusivu. Luettu: 9.1.2020.

Vanhemmat mukaan kouluun -hanke 2019a. Budjetti 2019 syksy – 2020 kevät. Vanhemmat mukaan kouluun -hanke. Helsinki.

Vanhemmat mukaan kouluun -hanke 2019b. Valtion avustus kotoutumisen edistämiseen 2018. Vanhemmat mukaan kouluun -hanke. Vantaa. Hakemus.

Vilpas, P. 2018. Ohjeita kvantitatiiviseen tutkimukseen osa 1. Luettavissa: https://users.metropolia.fi/~pervil/kvantsu/Moniste.pdf Luettu: 28.1.2020.

Väestöliitto 2017. Maahanmuuttajien määrä. Luettavissa: https://www.vaestoliitto.fi/tieto_ja_tutkimus/vaestontutkimuslaitos/tilastoja/maahanmuuttajat/maahanmuuttajien-maara/. Luettu: 29.1.2020.

Yin, R. Applications of Case Study Research. 3rd edition. SAGE Publications. United States of America.

Äidit mukana -tuotekortti 2018. Luettavissa: https://drive.google.com/file/d/1I8LwV-vzXFqX2dWE1WGjQ_PBEQTA4r4J/view. Luettu: 9.1.2020.

Liitteet

Liite 1. Aikuisten maahanmuuttajien suomen kielen taitotasojen yleiskuvaukset

TAITAVAN KIELENKÄYTTÄJÄN KIELITAITO	
C2.2	Taitavan äidinkielisen kielitaito
C2.1	Äidinkielisen kaltainen kielitaito
C1.2	Toimiva taitava kielitaito
C1.1	Taitavan kielitaidon perustaso
ITSENÄISEN KIELENKÄYTTÄJÄN KIELITAITO	
B2.2	Toimiva itsenäinen kielitaito
B2.1	Itsenäisen kielitaidon perustaso
B1.2	Opiskelija selviytyy tavallisissa suullisissa ja kirjallisissa kielenkäyttötilanteissa melko luontevasti sekä työssä että vapaa-aikana. Havaitsee eroja muodollisen ja epämuodollisen tekstin ja puheen välillä. Ymmärtää monenlaisia yleiskielisiä tekstejä pääosin. Pystyy tuottamaan jäsentynyttä tekstiä, esimerkiksi lyhyen esseevastauksen, ja perustelemaan mielipidettään.
B1.1	Opiskelija selviytyy tavallisissa suullisissa ja kirjallisissa kielenkäyttötilanteissa kohtalaisesti sekä työssä että vapaa-aikana. Opiskelijan kielitaito riittää käytännönläheiseen työhön ja ammatillisiin opintoihin, jos hän saa tukea. Ymmärtää pääasiat yleiskielisestä tekstistä. Kykenee ilmaisemaan itseään kirjallisesti, esimerkiksi vastaamaan suppeasti mutta ymmärrettävästi tiedusteluihin ja laatimaan sähköpostitiedotteen.
PERUSKIELITAITO	
A2.2	Opiskelija ymmärtää melko paljon aihepiiriltään tutusta normaalitempoisesta yleiskielisestä puheesta. Suullinen kielitaito riittää käytännönläheisissä keskusteluissa ja omaan elämään liittyvissä, ennakoitavissa arki- ja työelämän tilanteissa. Osaa pyytää selvennystä. Ymmärtää pääasiat ja joitakin yksityiskohtia lyhyehköstä asiatekstistä, esimerkiksi selkeistä ohjeista ja ilmoituksista. Osaa kirjoittaa yksinkertaisen tekstin, esimerkiksi lyhyen hakemuksen, luettelomaisen toimintaohjeen tai tehtäväkuvauksen.
A2.1	Opiskelija selviytyy tavallisimmissa asiointitilanteissa sekä ymmärtää odotuksenmukaista ja selkeää toistettua puhetta. Osaa esittää yksinkertaisia kysymyksiä ja vastata niihin. Ymmärtää pääajatukset parin kappaleen pituisesta selkeästä tekstistä. Osaa kuvata asioita konkreettisella tasolla, esimerkiksi täyttää yksinkertaisen lomakkeen ja kirjoittaa lyhyen viestin.
A1	Opiskelija selviytyy kaikkein yksinkertaisimmissa arkielämän tilanteissa. Osaa antaa perustiedot itsestään ja vastata itseään koskeviin yksinkertaisiin kysymyksiin. Ymmärtää yksinkertaistettua puhetta tutusta aiheesta ja osaa etsiä tietoja erittäin lyhyestä tekstistä. Tuntee omaan elämään ja arkipäivään liittyvää sanastoa. Kirjallinen ilmaisu on niukkaa.

Lähde: Aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutus. Suositus opetussuunnitelmaksi. Opetushallitus 2007.

Liite 2. Saatekirje

Hyvä Vanhemmat mukaan kouluun -hankkeessa mukana ollut äiti

Teen opinnäytetyötäni Haaga-Helian ammattikorkeakoulussa, jossa opiskelen liiketaloutta. Opinnäytetyöni aiheena on Vanhemmat mukaan kouluun -hankkeen kotouttamistehokkuus, jossa pääpaino on kotoutumisen tehokkuudella ja kustannusten selvittämisellä ja vertailulla. Jotta tutkimustuloksesta tulisi kuitenkin mahdollisimman kattava, haluaisin osana tutkimusta kuulla myös teidän mukana olleiden mielipiteen siitä, kuinka koette mukanaolon vaikuttaneen elämäänne. Toivonkin, että vastaisit kaikkiin kysymyksiin sopivimman vaihtoehdon asteikosta. Vastauksenne auttavat kehittämään Vanhemmat mukaan kouluun -hanketta.

Kysely koostuu kolmesta vastaajan taustatietoja koskevasta kysymyksestä ja seitsemästä väittämästä liittyen Vanhemmat mukaan kouluun -hankkeeseen. Vastaaminen vie aikaa noin 5 – 10 minuuttia.

Kyselyyn vastaaminen on täysin vapaaehtoista. Kaikki tiedot käsitellään luottamuksellisesti, eikä yksittäisen henkilön vastauksista voida tunnistaa henkilöllisyyttä. Tutkimuksen tekijä lukee vastaukset, jotka hävitetään tutkielman valmistuttua.

Kiitos vastauksista!

Aurinkoisin kevät terveisin,
Emilia Lempiäinen
Haaga-Helia Ammattikorkeakoulu

Liite 3. Kysely Vanhemmat mukaan kouluun -hankkeessa mukana olleille

Vastaajan taustatiedot

Kirjoita vastauksesi sille varattuun tilaan.

1. Ikäni vuosina _____

2. Kuinka kauan olen asunut Suomessa _____

3. Kuinka kauan olen ollut mukana Vanhemmat mukaan -hankkeessa? _____
(Aika kuukausina/vuosina)

Kyselyn väittämät

Ympyröi jokaisen väittämän kohdalla numero, joka parhaiten kuvaa mielipidettäsi.

Missä määrin olet samaa/eri mieltä väitteistä liittyen Vanhemmat mukaan kouluun -hankkeeseen?

Vastausvaihtoehdot:
1=Täysin eri mieltä
2=Osittain eri mieltä
3=En samaa, enkä eri mieltä
4=Osittain samaa mieltä
5=Täysin samaa mieltä

1. Olen oppinut lisää suomalaisesta yhteiskunnasta

☹ 1 2 3 4 5 ☺

2. Kykyni selviytyä arjesta Suomessa on parantunut

☹ 1 2 3 4 5 ☺

3. Käytän enemmän suomen kieltä kuin ennen

☹ 1 2 3 4 5 ☺

4. Ihmiset suhtautuvat minuun eri tavalla, kun puhun heille suomea

☹ 1 2 3 4 5 ☺

5. Haluan osallistua enemmän yhteiskunnallisiin asioihin, kuin ennen (esim. äänestäminen)

☹ 1 2 3 4 5 ☺

6. Koen suomalaisuuden vahvemmin osaksi identiteettiäni kuin ennen (joko yksin, tai jonkun toisen kansalaisuuden rinnalla)

☹ 1 2 3 4 5 ☺

7. Koen osallistumiseni olleen hyödyllinen itselleni ja perheelleni

☹ 1 2 3 4 5 ☺